

es.O.es

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Człowiek
-najlepsza inwestycja

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

„Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

es.O.es

Biuletyn Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie
30-070 Kraków, ul. Piastowska 32
Tel.: 012 422 06 36; fax 012 422 06 36 wew. 44
e-mail: biuro@rops.krakow.pl
www.rops.krakow.pl

Biuro Projektu „Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ul. Lea 112
30-133 Kraków
tel. 012/6391440
e-mail: szkoleniapokl@rops.krakow.pl

Zespół redakcyjny:

Wioletta Wilimska- redaktor naczelny
Rafał Barański
Barbara Miszker

Okładka:

Michał Kacprowicz
ISSN
1231-2770

Nakład:

1500 egz.

Wydawnictwo współfinansowane przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków budżetu państwa.

Osoby chętne do współpracy zapraszamy do podzielenia się swoimi osiągnięciami i ciekawostkami dotyczącymi problematyki pomocy społecznej z Państwa terenów.

Skład:

Piotr Janiak

Druk:

Drukarnia EXPOL P.Rybiński, J.Dąbek Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek
tel./fax: (054) 232 37 23, 232 48 73
www.expol.home.pl, e-mail: expol@wloclawek.home.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Szanowni Państwo,

Druga połowa tego roku to niezwykle istotny czas dla Polski. Od lipca Polska przewodniczy Unii Europejskiej. To szansa i wyzwanie dla naszego regionu. Małopolska, obok Pomorza, Wielkopolski, Dolnego Śląska oraz Mazowsza znalazła się w gronie regionów, które organizują wydarzenia w ramach polskiej prezydencji.

Jednym z obszarów, na którego rozwój szczególną wagę przykładają Unia Europejska jest polityka społeczna. Dziś jej zakres przestajemy rozumieć jako ograniczoną funkcję pomocy społecznej. W nowoczesnym ujęciu to także działania na rzecz integracji i spójności społecznej oraz inwestycje w kapitał ludzki. Nie chodzi już tylko o przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i eliminację ubóstwa, ale o motywowanie i szkolenia, budowanie świadomości społecznej. Już teraz widoczna

jest większa gotowość obywateli do uczestnictwa w życiu publicznym. Jest to najlepszy dowód na to, że warto inwestować w kapitał ludzki, bo daje to wymierne efekty i wpływa na rozwój regionalny, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym.

Dzięki prezydencji Polski w UE mamy szansę na pokazanie, że polityka społeczna jest bardzo ważna dla rozwoju naszego regionu. To okazja, by zaprezentować efekty naszych działań oraz by przyjrzeć się, jakie są nowe wzorce i pomysły, które powstają i są obecnie stosowane w Europie dzięki UE. Pokażemy, że Małopolska stosuje europejskie standardy w kreowaniu polityki społecznej.

Marek Sowa
Marszałek Województwa Małopolskiego

Szanowni Państwo,

Jesteśmy obecnie świadkami istotnych zmian zachodzących w sektorze pomocy społecznej, które wprowadzone zostały nowelizacją ustawy o pomocy społecznej oraz przyjęciem nowego w krajowym porządku prawnym aktu normatywnego, regulującego wsparcie rodziny i system pieczy zastępczej. Tym legislacyjnym zmianom powinno towarzyszyć przemyślane działanie służb społecznych, dzięki któremu literatura prawa zafunkcjonuje w praktyce jako adekwatne narzędzie rozwiązujące problemy jednostek i grup społecznych – tych, dla których nasze działania są podejmowane i realizowane.

Polecam Państwu lekturę kolejnego numeru kwartalnika „es.O.es”, w którym znajdą Państwo szereg informacji dotyczących tych ważnych dla sektora pomocy społecznej zmian. Zachęcam do zapoznania się z opisem dobrych praktyk z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz mediacji rówieśniczych jako skutecznej metody wychowawczej stosowanej wobec podopiecznych małopolskich placówek opiekuńczo – wychowawczych. Tradycyjne na

łamach kwartalnika znajdziecie Państwo inspirujące informacje dotyczące ekonomii społecznej, które wskazują jak z sukcesem połączyć społeczno – zawodową aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem ze skutecznymi działaniami na konkurencyjnym rynku. Dzielimy się z Państwem także informacjami na temat aktualnych działań Ośrodka z zakresu m.in. upowszechniania wolontariatu, aktywizacji osób starszych, ogłoszonych i prowadzonych konkursów. Ważne miejsce w tej publikacji zajmuje komentarz do wyników badania dotyczącego zjawiska przemocy w rodzinie, które zostało przeprowadzone przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej.

Mam nadzieję, że kwartalnik „es.O.es” stanowić będzie dla Państwa użyteczne źródło aktualnych i cennych informacji, jak również zachętę do kontynuowania naszej wspólnej pracy służącej regionalnej wspólnocie.

Wioletta Wilimska
Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej
w Krakowie

Spis treści

1.	„Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej” - co nowego w projekcie?	3
2.	Z cyklu: W CZTERY OCZY wywiad z Dyrektorem Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Panią Krystyną Wyrwicką	6
3.	Badania a praktyka – krótki komentarz do wyników badań dotyczących przemocy	10
4.	Europejski Rok Wolontariatu 2011	12
5.	Jubileusz Małopolskiego Plebiscytu „Poza Stereotypem”- Senior Roku	14
6.	Mediacje rówieśnicze, jako metoda wychowawcza w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych	15
7.	Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. W trosce o jego dobrą przyszłość.....	17
8.	Konkurs Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej 2011	19
9.	Ekonomia wartości – Cogito w Zielonym Dole	21
10.	Małopolski Informator Społeczny – internetowa baza instytucji pomocy i integracji społecznej	25

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

„Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

„Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”

– co nowego w projekcie?

SZKOLENIA

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie rozpoczął w tym roku kolejną, czwartą już edycję projektu „Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”. Zmianie w tym roku uległa nie tylko formuła realizacji projektu z rocznego na dwuletni, ale pojawiły się w projekcie nowe formy wsparcia dla małopolskich instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej, stanowiące odpowiedź na rekomendacje płynące z badania „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010”, a także z badania ewaluacyjnego prowadzonego przez ROPS w Krakowie w 2010 r.

Szkolenia pozostały nadal ważnym elementem projektu. Na kolejne dwa lata zaplanowaliśmy szkolenia w trzech grupach tematycznych:

1. Zarządzanie jednostkami pomocy i integracji społecznej.
2. Rozwój form aktywnej integracji.
3. Zagadnienia prawne.

Rozpoczęliśmy już realizację szkoleń w ramach powyższych bloków tematycznych. Kolejne oferty szkoleniowe będą pojawiać się sukcesywnie w ciągu roku, a szczegóły zamieszczane będą na stronie internetowej projektu pod adresem: www.szkoleniapokl.rops.krakow.pl.

W ramach dłuższych kursów postawiliśmy na reedycję szkoleń, które w latach ubiegłych cieszyły się największym powodzeniem - „Praca socjalna z rodziną wieloprotblemową” oraz „Mediacja rodzinna”.

Zmieniająca się rzeczywistość społeczna wymaga zmiany w sposobie realizowania pracy socjalnej - dążenie do rozwiązywania ich w sposób wielowymiarowy i kompleksowy. Odpowiedzią na te nowe wyzwania stojące przed pomocą społeczną jest pobudzanie lokalnej współpracy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a tym samym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie integracji społecznej. Dlatego zde-

cydowaliśmy się na kontynuację działań w zakresie wzmocnienia budowania lokalnych partnerstw, również tych nieformalnych, oraz zachęcanie do powoływania zespołów interdyscyplinarnych umożliwiających zintegrowane działania służące poprawie sytuacji lokalnych społeczności poprzez zaangażowanie do współpracy profesjonalistów

Szkolenie pn. „Aktywizacja środowiska lokalnego w ramach Programu Aktywności Lokalnej”

z różnych dziedzin. Zainicjowano powstanie takich szeroko rozumianych zespołów interdyscyplinarnych w czterech powiatach – myślenickim, suskim, wielickim oraz brzeskim – poprzez organizację warsztatów „Budowanie współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej - tworzenie grup interdyscyplinarnych”.

Szkolenie organizowane w ramach naszego projektu ma na celu budowanie zespołów interdyscyplinarnych nie tylko na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ale w znacznie szerszym rozumieniu – rozwiązywania problemów rodzin, społeczności borykających się z wieloma dysfunkcjami jednocześnie, które nie mogą być skutecznie usuwane poprzez samą pracę i zaangażowanie służb pomocy społecznej.

DORADZTWO

Inną formą wsparcia świadczonego przez projekt systemowy ROPS jest doradztwo, z którego skorzystać mogą ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. Usługi doradcze w zakresie realizacji przez te jednostki projektów systemowych pełni, tak jak do tej pory, zatrudniony w projekcie konsultant, który oprócz udzielania porad telefonicznie, mailowo i osobiście w siedzibie WUP w Krakowie, jest także członkiem „mobilnego zespołu doradców” wyjeżdżającego na spotkania w gminach i powiatach. Poza doradztwem z zakresu stosowania Prawa zamówień publicznych, w bieżącym roku zakres „mobilnego” doradztwa został poszerzony o następujące zagadnienia:

- rozliczanie finansów projektu, w tym wnioski o płatność, kwalifikowalność wydatków i księgowość;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych, partnerstw publiczno – społecznych, współpraca publicznych służb zatrudnienia z instytucjami pomocy społecznej;
- korzystanie z nowoczesnych narzędzi IT;
- monitoring i ewaluacja w projektach systemowych.

Dodatkowo uruchomiliśmy wsparcie doradcze świadczone przez ekspertów zewnętrznych w zakresie: Prawa zamówień publicznych, rozwoju i upowszechniania pracy socjalnej, superwizji. Doradztwo realizowane przez ekspertów, świadczone w okresie od 15 lipca do 30 listopada bieżącego roku, obejmuje pakiet usług zarówno w formie kontaktu osobistego z beneficjentem, jak również nieograniczonego kontaktu mailowego i telefonicznego. Szczegóły na stronie naszego projektu w zakładce „doradztwo”.

REGIONALNA PLATFORMA WSPÓŁPRACY

Uzupełnieniem wsparcia merytorycznego

świadczonego w ramach projektu systemowego ROPS jest stworzenie Regionalnej Platformy Współpracy (RPW). Głównymi celami inicjatywy jest wypracowanie rozwiązań systemowych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, które będą wdrażane w całym województwie oraz zapewnienie przepływu informacji i wiedzy pomiędzy jednostkami pomocy społecznej w Małopolsce oraz innymi instytucjami zaangażowanymi w działania w obszarze szeroko rozumianej integracji społecznej. W rezultacie stworzenia Platformy małopolskie instytucje pomocy społecznej zajmujące się problemem wykluczenia społecznego, uzyskają dostęp do wyników, wypracowanych rozwiązań, co umożliwi w przyszłości efektywną realizację zadań w obszarze integracji społecznej na terenie całej Małopolski. Niezbędnymi elementami sprawnego funkcjonowania Platformy będą:

- informacja - sprawna komunikacja i przepływ informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej umożliwi zdefiniowanie najczęściej występujących problemów w zakresie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- edukacja – uczestnicy Platformy przy wsparciu zewnętrznych ekspertów będą wymieniać się swoimi doświadczeniami i wypracowywać modelowe rozwiązania, które pozwolą na rozwiązanie konkretnych problemów;
- wymiana dobrych praktyk – wiele ośrodków w województwie realizuje bardzo ciekawe rozwiązania, ale informacja o tych wartych polecenia inicjatywach nie dociera do pozostałych jednostek. W ramach Platformy dojdzie do identyfikacji i upowszechniania dobrych praktyk.

Ze względów organizacyjnych, aby zapewnić dobrą komunikację i objąć zasięgiem cały region, podzieliliśmy umownie województwo na cztery subregiony oraz założyliśmy wyłonienie w ramach Platformy Rady, która będzie mieć za zadanie koordynowanie działań Platformy, a także utworzonych w jej ramach poszczególnych grup tematycznych.

Umowny podział województwa stworzony na potrzeby Platformy obejmuje ośrodki z następujących powiatów:

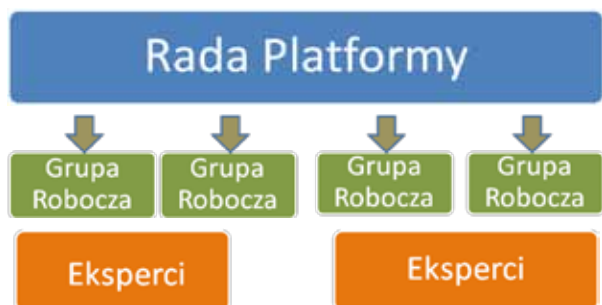
Subregion I: chrzanowski, miechowski, krakowski, olkuski, proszowicki oraz miasto Kraków;

Subregion II: bocheński, brzeski, dąbrowski, tarnowski, wielicki; miasto Tarnów;

Subregion III: nowotarski, oświęcimski, suski, tatrzański oraz wadowicki;

Subregion IV: gorlicki, limanowski, myślenicki, nowosądecki, miasto Nowy Sącz.

Struktura Regionalnej Platformy Współpracy

W skład Rady wejdzie czterech przedstawicieli PCPR oraz 12 przedstawicieli OPS (w tym po dwóch przedstawicieli OPS z każdego subregionu oraz obowiązkowo 1 przedstawiciel z każdego z 3 miast na prawach powiatu – Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza). Przedstawiciele ops oraz pcpr do Rady Platformy zostali już wyłonieni podczas spotkań zorganizowanych w subregionach. Na wrzesień zaplanowaliśmy rozpoczęcie merytorycznych działań Platformy.

W ramach Platformy proponujemy utworzenie następujących grup tematycznych:

- grupa ds. pomocy instytucjonalnej (wypracowanie stanowiska Platformy w związku z projektowanymi rozwiązaniami legislacyjnymi, konsultowanie i projektowanie zmian aktów prawnych, które bezpośrednio dotyczą jednostek organizacyjnych pomocy społecznej);
- grupa ds. partnerstw (rozwiązywanie proble-

mów, jakie wiążą się z realizacją partnerstw, rozwój i upowszechnianie partnerstw publiczno-społecznych);

- grupa ds. projektów w ramach PO KL (rozwiązywanie problemów z jakimi borykają się ośrodki realizujące projekty systemowe);
- grupa ds. ewaluacji w pomocy społecznej (wypracowanie modelu ewaluacji w pomocy społecznej w Małopolsce, upowszechnianie idei ewaluacji).

Warto nadmienić, że wymienione wyżej grupy tematyczne nie wyczerpują całego katalogu możliwych tematów, jakimi mogłaby się zająć Platforma.

Po ukonstytuowaniu się Rady Platformy i rozpoczęciu prac ww. grup, planujemy utworzyć na stronie internetowej naszego projektu zakładkę, w której znajdzie się miejsce na wymianę informacji – narzędzie, które będzie służyć komunikacji pomiędzy uczestnikami zaangażowanymi w pracę Platformy oraz stanowić będzie źródło informacji dotyczących działań Platformy.

Mamy ogromną nadzieję, że włączą się Państwo w tę nową inicjatywę ROPS-u, jaką jest Platforma oraz aktywnie będą uczestniczyć w pracach grup tematycznych. Serdecznie zapraszamy!

Barbara Miszker

Szkolenie i doskonalenie zawodowe
kadr pomocy społecznej
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

O wyższości profilaktyki nad działaniami naprawczymi

Z cyklu: **W CZTERY OCZY** wywiad z Panią Krystyną Wyrwicką Dyrektorem Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Rozmawiała Barbara Miszker – projekt systemowy Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej realizowany przez ROPS w Krakowie.

Dynamicznie rozwijająca się sytuacja społeczno-ekonomiczna stwarza wiele wyzwań dla polityki społecznej, która musi poszukiwać skutecznych sposobów rozwiązywania coraz to nowych problemów, jakie dotyczą mieszkańców. Bardzo niski udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, narastające zjawisko zachowań agresywnych dzieci i młodzieży, trudności w godzeniu życia rodzinnego i zawodowego, niekorzystne zmiany demograficzne czy też niski poziom zaufania osób i instytucji względem siebie, to tylko wybrane przykłady obrazujące wielość i różnorodność wyzwań stojących przed polityką społeczną. W tym kontekście zapytaliśmy Panią Krystynę Wyrwicką – Dyrektora Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w MPIPS o ocenę wpływu zmian legislacyjnych, głównie w ustawie o pomocy społecznej oraz - nowej w porządku prawnym - ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na funkcjonowanie systemu pomocy społecznej, a co za tym idzie, klientów i ich rodzin korzystających z tej pomocy.

Poniżej prezentujemy skróconą wersję wywiadu, pełna wersja dostępna jest na stronie internetowej projektu szkoleniowego:

www.szkoleniapokl.rops.krakow.pl.

BM: Czy jest realna szansa na to, aby polityka społeczna była w stanie uprzedzić występujące problemy podejmując działania prewencyjne czy też skazana jest na konieczność reagowania ex post na występujące problemy i ograniczania się do naprawiania powstałych szkód?

KW: Tak jak w każdej dziedzinie życia, tak też w polityce społecznej najważniejszą i najlepszą formą oddziaływań na rodziny zagrożone są działania profilaktyczne, czyli reagowanie wtedy, gdy kryzys w rodzinie nie przybrał jeszcze formy trwałej zmiany - gdy

przy wykorzystaniu niewielkich sił i nakładów finansowych można skutecznie pomagać.

Uregulowania prawne w tym zakresie zawarte w ustawie o pomocy społecznej, moim zdaniem, opisują w sposób dość dobry działania samorządów lokalnych w zakresie szerokokorozumianej profilaktyki. Wydaje się jednak, że dostępne metody i narzędzia nie są w pełni wykorzystywane, a osoby sprawujące władzę w samorządach niedostatecznie czynią się odpowiedzialnymi za społeczność lokalną w dłuższej perspektywie czasowej.

Na poparcie tej tezy warto przytoczyć swego rodzaju utartą praktykę jeśli chodzi o udzielenia pomocy rodzinom, które nie radzą sobie z wychowaniem dzieci. Często sposobem na rozwiązanie problemów jest wnioskowanie do sądu o ustanowienie rodziny zastępczej, bowiem w takim przypadku koszty związane z utrzymaniem dziecka zostają przeniesione na powiat – tym samym gmina jest zwalniana z jakichkolwiek obciążeń finansowych (nie musi przeznaczać środków na profilaktykę, czy też na zasiłki).

Takie podejście nie stwarza dobrych warunków do skutecznych działań profilaktycznych i nie prowadzi do zatrzymywania dzieci w rodzinach.

Rozwiązaniem problemu w tym zakresie jest na pewno zmiana świadomości osób odpowiedzialnych za politykę społeczną w samorządach, ale również zmiana porządku prawnego.

Uważam, że przy okazji zmian systemu pomocy społecznej większy nacisk należy położyć na działania profilaktyczne, które są najlepszą formą pomocy i wsparcia rodzinom zagrożonym kryzysem.

Starość dla systemu pomocy społecznej zaczyna się dopiero wtedy, gdy mamy do czynienia z chorobą, brakiem opieki i główna oferta skupia się na usługach opiekuńczych i pomocy instytucjonalnej. Brak jest działań, albo realizowane są w ograniczonym

zakresie dla osób sprawnych, ale samotnych lub starszych, ale aktywnych. Nie myślimy jak wykorzystać potencjał w nich tkwiący, zadbać o ich aktywność i wręcz wykorzystać ich możliwości do pomocy innym – wolontariat ludzi starszych.

Przemoc, to głównie łagodzenie lub likwidowanie negatywnych skutków, a gdzie profilaktyka np. edukacja społeczeństwa? Uświadamianie o tym, że przemoc jest czymś złym, nie należy się na nią godzić – trzeba reagować – a więc nie być obojętnym. Niestety nie sięgamy do przyczyn i nie zastanawiamy się jakie są powody tego, że rodzice nie potrafią wychować swoich dzieci, biją je i nie próbujemy zastanowić się nad tym, jak można im pomóc w wychowywaniu, aby nie sięgali po środki wychowawcze takie jak użycie siły.

W działaniach profilaktycznych świadczenie pracy socjalnej powinno być podstawowym instrumentem mającym na celu wsparcie rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w przewyżczeniu ich trudnej sytuacji życiowej. Działania pracownika socjalnego powinny być wspierane usługami świadczonymi przez instytucjonalne formy środowiskowe, a usługi kierowane do wszystkich rodzin i osób z tzw. „grup ryzyka”.

Myślę, że nie bez znaczenia powinno być rozszerzenie środowiskowych form instytucjonalnych o możliwość tworzenia grup samopomocowych oraz realizację lokalnych projektów pomocy społecznej (lokalnych projektów aktywności społecznej).

Dla każdego uczestnika tej formy pomocy i wsparcia powinien zostać opracowany indywidualny plan pomocy (indywidualny plan aktywności i wsparcia), który będzie stanowił narzędzie w pracy z osobą potrzebującą wsparcia.

To, co jest ważne dla systemu pomocy społecznej, to współdziałanie różnych lokalnych partnerów w budowaniu skutecznego wsparcia osób i rodzin wykluczonych i tego współdziałania musimy się uczyć.

Musimy również umieć pomagać budować grupy samopomocowe, tak aby ludzie wspierali się również sami.

Takie rozwiązania z jednej strony, powinny uporządkować obecne formy wsparcia środowiskowego, a z drugiej powinny doprowadzić do aktywności osób i rodzin, które są zagrożone kryzysem.

BM: Jedną z budzących sporo kontrowersji zmianą wprowadzoną do ustawy o pomocy społecznej, jest wprowadzenie uproszczeń dla osób ubiegających się o wsparcie. Zaświadczenia mają zostać zastąpione oświadczeniami. Jak Pani ocenia te zmiany? Czy jesteśmy przygotowani na obdarzenie obywateli aż takim zaufaniem?

KW: Trudno w tej chwili ocenić czy rozwiązanie to sprawdzi się, czy też nie w praktycznym stosowaniu przepisów ustawy o pomocy społecznej. Odpowiedź na pytanie czy jesteśmy przygotowani do obdarzenia obywateli aż takim zaufaniem, nie może być jednoznaczna - jednych tak, innych pewnie nie.

Pewien niepokój budzi fakt, że pracownicy socjalni boją się tego rozwiązania, co jest w pełni uzasadnione, gdyż dzisiaj przyznając pomoc i badając sytuację dochodową osób i rodzin ubiegających się o świadczenia wiedzą jak trudno w wielu przypadkach jest dociec prawdy.

Często zdarza się, że z przeprowadzonego wywiadu wynika, że rodzina nie ma żadnych dochodów, a prawda jest taka, iż dochody są ukrywane, członkowie rodzin pracują „na czarno”, i posiadają „kosztowne dobra”.

Istnieje poważne ryzyko, że dzięki nowym regulacjom krąg osób korzystających z pomocy społecznej może się zwiększyć, a nie zawsze będą to osoby w najtrudniejszej sytuacji materialnej lecz mogą to być te, które nauczyły się przez lata omijać przepisy prawa.

Ważne jest jak system będzie reagował na nieprawdziwe oświadczenia, czy będą stosowane sankcje i jakie oraz to, jak szybko nauczymy się jako społeczeństwo, że nasz podpis jest bardzo cenny, a państwo ma do nas ogromne zaufanie, więc nam nie przystoi oszukiwać.

W związku z nowymi regulacjami istnieje pewne ryzyko dla pracowników socjalnych, gdyż ustawodawca przechodząc na oświadczenia, dopuszcza zaświadczenie, pozostawiając tym samym po stronie ośrodków pomocy społecznej możliwość sięgania po zaświadczenia w sytuacjach wątpliwych. Jeśli więc pracownicy socjalni będą chcieli korzystać z zaświadczeń mogą być narażeni na krytykę „nadgorliwości” i przerostu administrowania.

Pamiętając również o tym, że klienci pomocy społecznej to nie zawsze ludzie sprawni, zdrowi i znający prawo – mogą pojawić się nieprawdziwe oświadczenia nie będąc wynikiem chęci oszukania, a po prostu niewiedzy – i co wtedy, karać ich za to?

BM: Nowe przepisy ustawy o pomocy społecznej precyzują kwestie dotyczące lokalnych strategii przeciwdziałania problemom społecznym. W projekcie zapisano między innymi, że te dokumenty mają być sporządzane na podstawie „analizy lokalnych zasobów pomocy społecznej”, uwzględniając potencjał trzeciego sektora. Takie analizy mają być przedkładane przez organ wykonawczy samorządu organowi stanowiącemu, który na tej podstawie będzie opracowywał budżet na kolejne lata. Cemu ma służyć to rozwiązanie? Czy sądzi Pani, że wpłynie to na racjonalizację procesu kształtowania lokalnej polityki społecznej oraz na efektywne wydatkowanie pieniędzy ze środków publicznych? Czy taki był zamysł autorów zmian?

KW: Bardzo bym chciała, aby kształtowały się lokalne polityki społeczne i odpowiadały na rzeczywiste lokalne potrzeby i to chyba główny cel tych zmian. Zamysł tego rozwiązania był taki, aby strategia miała określony kształt i była w miarę jednolita w każdej gminie – dlatego też w zmianach do ustawy zapisano, iż powinna zawierać w szczególności:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobów realizacji strategii o raz jej ram finansowych, wskaźników realizacji działań i co najważniejsze powinna być w każdej gminie, każdym powiecie i każdym województwie.

Dokument ten nosi nazwę strategia rozwiązywania problemów społecznych lub strategia w zakresie polityki społecznej (w województwie) i mam nadzieję, że będzie ona jednym z elementów strategii gminy, powiatu czy województwa, a tym samym odpowiedzialność za jej przygotowanie i realizację będzie spoczywała nie na jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, ale przede wszystkim na organach samorządowych.

Dobra strategia powinna mieć wpływ na efektywne wydatkowanie środków finansowych, ale efektywność tę rozumiem nie jako mniejsze nakłady finansowe. Czasem trzeba wydać więcej, aby potem wydawać mniej, skuteczniej pomóc, odpowiedzieć na rzeczywiste potrzeby społeczne, oszczędzić w przyszłości inwestując w działania profilaktyczne.

Przepisy ustawy zastępują dotychczasowy „bilans potrzeb”, który był podstawą planowania budżetu, gdy zadania pomocy społecznej były w większości zadaniami zleconymi i służyły głównie wojewodzie jako „analiza zasobów”.

Każda gmina musi odpowiedzieć sobie na pytanie: „co posiadam?” I jak to się ma do rzeczywistych potrzeb moich mieszkańców?

Czy istniejąca infrastruktura socjalna jest wystarczająca i czego brakuje? Czy kadra realizująca zadania jest w stanie je wykonywać? Zarówno w wymiarze ilościowym i jakościowym. Jakich ma partnerów, kto dziś pomaga mi w realizacji zadań, a kogo mógłbym o taką pomoc poprosić?

Widząc czego mi brakuje mogę planować nowe zadania realizując planową politykę rozwoju i lepszego życia moich mieszkańców poprzez przygotowanie takich rozwiązań, które w jednym przypadku będą zapobiegały wykluczeniu społecznemu, a w innym pozwolą na planowe włączenie.

Mając świadomość rzeczywistych potrzeb i możliwych rozwiązań trzeba przełożyć to na pieniądze pamiętając, że zaniechanie może kosztować w przyszłości więcej.

BM: Sejm po prawie dwóch latach prac legislacyjnych uchwalił ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta budzi liczne kontrowersje środowiska samorządowego. Nowa regulacja ma zreformować system opieki zastępczej, a także pomóc rodzicom, którzy mają kłopoty wychowawcze. Od czego Pani zdaniem będzie zależeć powodzenie wprowadzonych rozwiązań normatywnych?

KW: Uregulowania prawne zawarte w uchwalonej przez sejm ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są próbą oddzielenia problematyki związanej z pomocą i wsparciem rodzin, które mają trudności w wypełnianiu swoich obowiązków opiekuńczo – wychowawczych, od systemu pomocy społecznej.

W przepisach ustawy główny nacisk położono na rozwój szeroko rozumianej profilaktyki w celu zapobiegania umieszczeniu dzieci poza rodziną.

Wprowadzono w tym zakresie wiele rozwiązań prawnych i zobowiązano do ich realizacji samorządy gminne, które są najbliższe osób i rodzin wymagających wsparcia.

Dzięki zaprojektowanym nowym formom wsparcia będzie możliwe zdiagnozowanie problemu w środowisku rodzinnym i podjęcie natychmiastowych, zdecydowanych działań pomocowych, które zapobiegą eskalacji konfliktów.

W przepisach ustawy wskazano grupy ryzyka, które mogą kwalifikować się do objęcia wsparciem i w sytuacji zagrożenia konieczności realizacji planu pomocy, który będzie dostosowany do potrzeb i problemów rodziny.

Wśród nowych form pomocy warto wymienić asystentów rodzinnych, rodziny wspierające oraz wzmocniony system realizowanych działań przez placówki wsparcia dziennego.

W uchwalonej ustawie duży nacisk położony został na konieczność współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji zajmujących się opieką nad dzieckiem i rodziną oraz pomiędzy samorządami na wszystkich ich szczeblach.

Powodzenie wprowadzonych rozwiązań będzie zależeć od stopnia zaangażowania wszystkich osób realizujących działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin oraz od odpowiedzialności za próbę rozwiązywania problemów społeczności lokalnej, z absolutnym przeświadczeniem o konieczności służenia dla dobra mieszkańców gmin i powiatów.

Nie bez znaczenia będzie również zaangażowanie przedstawicieli administracji publicznej poprzez kreowanie polityki w tym zakresie, wyznaczenie priorytetów, co może mieć niebagatelny wpływ na możliwość wspierania samorządów lokalnych w realizacji ich zadań własnych.

BM: Potencjalną słabością nowych rozwiązań jest mechanizm pozyskiwania kandydatów na rodziców zastępczych, których kwalifikacje zarówno społeczne, jak i emocjonalne będą z sukcesem egzekwowane w wychowywaniu dzieci. Jak Pani zdaniem litera prawa zmieniać będzie rzeczywistość dzieci z rodzin dysfunkcyjnych?

KW: Generalną zasadą przyświecającą osobom odpowiedzialnym za realizację zadań nałożonych przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powinno być udzielenie kompleksowej pomocy i wsparcia rodzinom, które mają trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych i w konsekwencji doprowadzenie do przywrócenia wypełniania prawidłowych ról rodzicielskich. Tym samym zrealizowanie planu pomocy ma doprowadzić do pozostania dzieci w ich naturalnym środowisku rodzinnym i ma przeciwdziałać umieszczaniu dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Jeśli jednak pomimo podjętych wysiłków niemożliwe jest pozostawienie dziecka z rodzicami, to odpowiedzialność samorządów lokalnych musi skupić się na zapewnieniu temu dziecku najlepszej dla niego formy opieki pozarodzinnej i umieszczenie go w wykwalifikowanej rodzinie zastępczej, która zabezpieczy sytuację dziecka do czasu możliwości przywrócenia go pod opiekę rodziców.

Dlatego też kandydaci na rodziców zastępczych powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje, które zabezpieczą dziecko na czas pobytu poza rodziną, a także umożliwią jego powrót do rodziców po rozwiązaniu problemów.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych od zawsze narażało wiele problemów. Wprowadzone rozwiązania prawne prawdopodobnie od razu nie przyczynią się do całkowitego zniwelowania tego problemu. Zważyć należy zatem, że jest to długotrwały proces, który wymaga zmiany świadomości i mentalności społeczeństwa.

Dlatego też w nowotworzonym systemie duży nacisk należy położyć na przeciwstawianie się stereotypom w ramach prowadzonych lokalnych i ogólnopolskich inicjatyw i kampanii społecznych, prezentowanie „dobrych praktyk” mających na celu promowanie rodzicielstwa zastępczego.

Uważam więc, że to nie litera prawa będzie zmieniać rzeczywistość dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, a duże zaangażowanie osób, które podejmą się wypełniania tak trudnej profesji jaką jest rodzicielstwo zastępcze.

Przepisy ustawy wskazują możliwe do zastosowania rozwiązania i określają ramy działań w określonym obszarze.

Uważam więc, że to nie litera prawa będzie zmieniać rzeczywistość dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, a duże zaangażowanie osób, które podejmą się wypełniania tak trudnej profesji jaką jest rodzicielstwo zastępcze.

BM: Ustawa wprowadza instytucję asystentów rodziny, którzy mają pomóc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, wspierać w prowadzeniu domu, planowaniu wydatków i innych codziennych czynnościach. Czy uważa Pani, że na poziomie gminy znajdą się osoby przygotowane do wypełniania takich zadań ?

KW: Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej tworzy nowy system opieki nad rodziną, która ma trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Z treści nowych regulacji wynika, że system ten może być odrębny od pomocy społecznej, która reaguje wtedy, gdy inne służby nie mogły, bądź nie potrafiły przywrócić rodzinie prawidłowych funkcji. Dlatego też w przedmiotowej ustawie wprowadza się stanowisko asystenta rodziny, koordynatora pieczy zastępczej, czy też organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, a odpowiedzialnym za realizację wszystkich zadań czyni się wójta – odpowiednio: burmistrza, prezydenta miasta oraz starostę powiatu.

Moim zdaniem rozwiązania te są ze wszechmiar trafne i wskazują wprost, kto w gminie i powiecie ma realizować zadania dotyczące opieki nad rodziną i dzieckiem.

Asystent rodziny to bardzo ważna funkcja w nowotworzonym systemie. Osoby wykonujące te zadania muszą w pełni poświęcać swój czas pracy na bieżącą pomoc rodzinie, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej.

W nowej ustawie wprowadzono przepisy, które określiły kwalifikacje osób pełniących funkcję asystenta rodziny, którym może być zarówno osoba posiadająca wykształcenie wyższe, jak i średnie uzupełnione odpowiednim szkoleniem i doświadczeniem w pracy z dziećmi lub rodziną.

Wydaje się zatem, że określenie tak szerokiego spektrum kwalifikacji pozwoli na znalezienie w samorządach gminnych odpowiednich kandydatów do pełnienia tej funkcji.

Ostatnie poprawki wprowadzone do ustawy dają pracownikom socjalnym możliwość pełnienia funkcji asystenta rodziny. Jeśli pracownicy socjalni będą wypełniali te funkcje, to nie powinni oni łączyć jej z innymi zadaniami. Jeśli tak się nie stanie, to i efekty ich pracy będą znikome.

W tym miejscu należy więc uświadomić wszystkim, że aby być dobrym asystentem, a w moim odczuciu może nim być dobrze przygotowany i wykwalifikowany pracownik socjalny, nie wolno dodawać mu innych zadań, a pozwolić skupić się na pracy z rodzinami.

BM: Jakie argumenty przemawiają za scentralizowaniem procesu adopcyjnego i przekazaniem go w formie zadania zleconego na poziom samorządów wojewódzkich?

KW: W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej uregulowano między innymi kwestie dotyczące postępowań adopcyjnych. Wprowadzono przepisy, które określiły zadania dla ośrodków adopcyjnych, z których wynika, że instytucje te zajmować się będą tylko i wyłącznie sprawami dotyczącymi przysposobienia dziecka, poczynając od kwalifikacji dzieci zgłoszonych do przysposobienia, poprzez przygotowanie kandydatów na rodziców adopcyjnych, a kończąc na współpracy z sądami opiekuńczymi w zakresie procesu przysposobienia.

W porównaniu z regulacjami w tym zakresie zawartymi w ustawie o pomocy społecznej, w uchwalonej ustawie ośrodkom adopcyjnym ograniczono zakres zadań.

Dotychczas instytucje te miały o wiele szerszy zakres działań i zajmowały się między innymi

szkoleniami dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, prowadzenia placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz wspieraniem psychologiczno – pedagogicznym osób prowadzących rodziny zastępcze, placówki rodzinne i rodziców naturalnych dzieci objętych tymi formami opieki. Ośrodki adopcyjno – opiekuńcze były do tej pory instytucjami samorządów powiatowych.

Jeśli zatem zamysłem projektodawców nowej ustawy było, aby ośrodki adopcyjne zajmowały się zadaniami związanymi tylko i wyłącznie z procesem adopcyjnym, uznano poziom samorządu wojewódzkiego jako wystarczający do świadczenia usług w tym zakresie. Przepisy ustawy przekazujące prowadzenie ośrodków adopcyjnych jako zadanie zlecone na poziom samorządu województwa mają na celu zagwarantowanie środków finansowych na realizację tego zadania, a ponadto zapobieganiu ograniczenia możliwości korzystania z usług osobom z terenu innych województw.

BM: Dziękuję bardzo za rozmowę.

Badania a praktyka - krótki komentarz do wyników badań dotyczących przemocy

15 czerwca br. odbyła się konferencja pn. „System przeciwdziałania przemocy w Małopolsce - budowanie świadomości, skuteczne działanie i interwencja”, zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie. Podczas konferencji organizowanej w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, uczestnicy mogli się zapoznać m. in. z wynikami badania zrealizowanego przez Obserwatorium pn. „Przemoc w rodzinie w opinii Małopolan”. Pani Iwona Wiśniewska – certyfikowany specjalista w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Dyrektor krakowskiego Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą, jako wieloletni praktyk, terapeuta zajmujący się tematyką przemocy, została poproszona o opatrzenie komentarzem wyników rzeczowego badania. Owy komentarz, w dużym skrócie, prezentujemy poniżej (przyp. red.).

Przemoc jest zjawiskiem częstym we współczesnym świecie, nie tylko w telewizji, prasie, ale niestety w naszym codziennym życiu. Przemoc towarzyszy nam wszędzie w naszym miejscu pracy, na ulicy, a nawet w domu.

Dom, który powinien być azylem, często jest ringiem do walki. Niestety przemocą jesteśmy przesiąknięci. Większość społeczeństwa Polskiego była przekonana o tym, że przemoc wiąże się tylko i wyłącznie z bólem fizycznym, pozostawiając po sobie najwyżej ślady i blizny. Istnieje wiele definicji przemocy, jednak Autorzy literatury są zgodni, że przemoc to nie tylko ból fizyczny, ale i ból psychiczny, który „goi” się zdecydowanie dłużej, pozostawiając trwałe ślady w psychice krzywdzonego człowieka.

Do roku 1989 w Polsce o zjawisku przemocy nie mówiło się prawie w ogóle. Jeżeli się już rozmawiało czy dyskutowało, to tylko w kontekście alkoholizmu.

Pierwszą instytucją pozarządową, która zaczęła się zajmować problemem przemocy była Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA). Kilka lat później, tj. 1997 r. PARPA przeprowadziła kampanię świadomościową: „Powstrzymać przemoc domową”. Polskie społeczeństwo zaczęło dostrzegać problem przemocy (56% Polaków usłyszało o kampanii). Z jednej strony Polacy zostali bardziej uświadomieni, z drugiej jednakże w świadomości wielu osób nadal pozostały utrwalone stereotypy dot. tego zjawiska, jak np.: „Przemoc dotyczy kobiet”,

„Aby była przemoc, muszą być ślady na ciele”, „Swoje brudy pierze się we własnym domu”.

Ostatnie lata przyniosły istotne zmiany w postrzeganiu zjawiska przemocy w Polsce. Jak wynika z przeprowadzonych badań, coraz więcej Małopolan dostrzega problem przemocy psychicznej (przemoc psychiczna stanowi aż 89% wszystkich przypadków przemocy, z jakimi zetknęli się respondenci). Fakt ten świadczy o tym, że powoli zostaje przełamany stereotyp, że „żeby była przemoc, muszą być widoczne ślady”. Ludzie mają świadomość, że przemoc psychiczna (werbalna i niewerbalna) to forma agresji powodująca poczucie niższej wartości. Przemoc ta pozostawia ogromne niszczenie w sferze emocjonalnej, poznawczej i behawioralnej człowieka.

Pomimo tego, iż problem przemocy psychicznej jest coraz bardziej dostrzegany przez społeczność Małopolski, przemoc fizyczna nadal pozostaje zjawiskiem o bardzo szerokim zasięgu - stanowi aż 82% przypadków przemocy, z którymi zetknęli się badani (sic!).

Zmiany dotyczące zjawiska przemocy widoczne są także w przestrzeni mediów – środki masowego przekazu coraz częściej mówią o przemocy, jak również o jej zapobieganiu. System prawny, działalność organów ścigania w Małopolsce (policja) są coraz bardziej skuteczne. Jednak mimo licznych zmian, przemoc nadal otoczona jest mgłą tajemnicy i uprzedzeń podtrzymywanych przez silnie ugruntowane w tradycji normy postępowania oparte na poczuciu wstydu i winy. Szczególnie ujawniają się one w niewielkich społecznościach miasteczek i wsi. Ludzie z miast są bardziej wrażliwi na zjawisko przemocy niż społeczności wiejskie. Największą świadomość o przemocy oraz jej zapobieganiu mają Małopolanie od 30 do 49 roku życia.

Zadowolające jest to, iż 86% Małopolan uważa, że należy reagować na przejawy przemocy w rodzinie. Niepokój jednakże budzi przekonanie 20% badanych, że nie należy reagować na zjawisko przemocy domowej, bo „nie wiadomo po czyjej stronie jest racja”, „bo można jeszcze bardziej zaszkodzić pokrzywdzonemu”, „bo można potem samemu mieć kłopoty”. Tutaj bardzo widoczny jest deficyt edukacji społeczeństwa w zakresie diagnozy, jak i form pomocy osobie doznającej przemocy.

Zatrważający jest również fakt ogromnego braku znajomości przez respondentów instytucji pomocowych! Aż 74% badanych wskazało poradnię psychologiczno-pedagogiczną jako instytucję pomagającą w przypadku przemocy w rodzinie. Tylko 45% Małopolan wskazało Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W tym miejscu należy jeszcze raz ze stanowczością podkreślić konieczność edukacji naszej społeczności w zakresie znajomości instytucji pomocowych i konkretnych sposobów reagowania na zjawisko przemocy domowej.

Zatem powinno się:

- kontynuować szkolenia dla specjalistów zajmujących się pomocą osobom uwięknanym w przemoc oraz osobom stosującym przemoc (np. szkolenia prowadzone przez ROPS);
- eliminować z relacji międzyludzkich wzorce zachowań prowokujących przemoc oraz czynniki zwiększające zjawisko marginalizacji osób uwięknanych w przemoc;
- dokonywać przeglądu obowiązujących uregulowań prawnych dot. przemocy w rodzinie oraz badać praktyki ich stosowania pod kątem skuteczności w zakresie zapobiegania i zwalczania przemocy;
- zapewnić osobom doznającym przemocy natychmiastową ochronę przed dalszym krzywdzeniem, udoskonalać istniejące mechanizmy interwencji instytucjonalnej dostępnej w warunkach bezpieczeństwa i poufności;
- chronić osoby uwięknanie w przemoc przed wiktymizacją w toku postępowania administracyjnego i sądowego, a zwłaszcza procesu karnego (zarówno w fazie postępowania przygotowawczego, jak i w fazie jurysdykcyjnej).

Dnia 29 lipca 2005 roku posłowie uchwaliли ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która uznała, że „przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności (...)”. Nowelizacja ustawy z 2010 roku wprowadziła zmiany w zakresie stosowania kar cielesnych wobec dzieci, zadawania cierpień fizycznych i innych form poniżania dziecka, całkowicie ich zakazując.

W Polsce temat krzywdzenia dzieci był tematem tabu. Dziś mówi się więcej, aczkolwiek wciąż za mało, by odpowiednio przeciwdziałać i edukować polskie społeczeństwo, w którym jest mocno zakorzenione przekonanie, że „klaps jest najlepszym środkiem wychowawczym”.

Aż 54% Małopolan stwierdziło, że „kary fizyczne bywają skutecznym środkiem wychowawczym”. Natomiast 58% jest zdania, „że rodzic lub opiekun prawny ma prawo wymierzania kary fizycznej dziecku”!

Badani Małopolanie w 48 % przyznali, że stosują kary fizyczne z braku cierpliwości, a 36% dorosłych stosuje kary fizyczne z bezsilności lub dlatego, że inne metody zawiodły. Pozytywnym zjawiskiem wydaje się sama świadomość badanych, iż stosowanie przez nich przemocy wynika z ich bezsilności. Jednak sama świadomość nie wystarczy. W ślad za nią powinny iść zmiany złych nawyków wychowawczych. Należy zatem uczyć rodziców i wychowawców, że kara powinna być adekwatna do wieku, krótkotrwała, przynosząca skut-

ki wychowawcze i nigdy nie powinna być stosowana pod wpływem emocji rodziców, opiekunów.

Działalność instytucji pomocowych w Małopolsce, tj. policji, ROPS, MOPS, OODP, OiK, która ma duży zasięg i skuteczność, pozwala spojrzeć optymistycznie w przyszłość. To znaczy, o ile tylko te instytucje z całym zaangażowaniem będą wykorzystywać swoje możli-

wości w walce ze zjawiskiem przemocy, o tyle można żywić nadzieję, że w niedalekiej przyszłości skala tego zjawiska będzie minimalna.

Iwona A. Wiśniewska

Dyrektor krakowskiego Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą

Europejski Rok Wolontariatu 2011

Zgodnie z decyzją Rady Unii Europejskiej z dnia 27 listopada 2009 r., rok 2011 ustanowiono Europejskim Rokiem Wolontariatu Propagującym Aktywność Obywatelską. Polska pozytywnie przyjęła powyższą inicjatywę. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej ustanowiono Krajowym Organem Koordynującym obchody ERW 2011 oraz przygotowano *Krajowy Plan Działania dla Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 w Polsce*.

Stan wolontariatu w Polsce

W Polsce niesienie bezinteresownej pomocy potrzebującym zawsze było prowadzone i widoczne. Jednak formalne uregulowanie tych działań przyniosła w 2004 roku ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 poz.873, ze zmianami). Zgodnie z jej zapisami wolontariusz to osoba fizyczna, która dobrowolnie, ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz organizacji i instytucji oraz osób indywidualnych wykraczając poza więzi koleżeńsko - rodzinne.

W Polsce brak jest kompleksowych badań obrazujących poziom zaangażowania Polaków w pracę wolontarystyczną. Od 2001 roku badania w zakresie wolontariatu prowadzi Stowarzyszenie Klon/Jawor we współpracy ze Stowarzyszeniem Centrum Wolontariatu i firmą Millward Brown SMG/KRC. Udział dorosłych Polaków w działaniach wolontarystycznych przedstawia się następująco:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań Centrum Wolontariatu, Stowarzyszenie Klon/Jawor i firmy Millward Brown SMG/KRC¹.

Jak wynika z powyższego zestawienia Polacy wykazują coraz mniejsze zaangażowanie w wolontariat.

Zaangażowanie to również ma swoje odzwierciedlenie w czasie poświęcanym na działania wolontarystyczne. Ponad 5 godzin rocznie pracowało społecznie ok. 6% Polaków, natomiast więcej niż 50 godzin rocznie 1,6% Polaków.

Wolontariusze najczęściej swoim zaangażowaniem wspierają: organizacje i grupy pomagające osobom najuboższym, ruchy religijne i parafialne, organizacje działające w sferze edukacji i wychowania, Ochotniczą Straż Pożarną, GOPR i WOPR².

Nasze zaangażowanie w wolontariat jest jednak zdecydowanie niższe niż średnia w Unii Europejskiej, która wynosi 23%³.

Wolontariat w Małopolsce

Dotychczas nie przeprowadzono kompleksowych badań w zakresie stanu wolontariatu w Małopolsce. Stąd nie znana jest liczba Małopolan podejmujących taką aktywność.

W 2010 roku Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej w Krakowie (projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie) przeprowadziło badanie pn. „Potencjał małopolskich organizacji pozarządowych”, w którym poddano badaniu również korzystanie z usług wolontariuszy przez małopolskie organizacje pozarządowe. Jak wynika z opracowanego raportu prawie połowa, tj. 47,3% korzysta z usług wolontariuszy, w tym 9,1% w momencie przeprowadzania badania nie angażowała wolontariuszy w organizowane przez siebie działania. Biorąc pod uwagę zaangażowanie przez małopolskie organizacje pozarządowe wolontariuszy, to ma ono w ponad 50% charakter akcyjny, blisko 44% organizacji współpracuje z wolontariuszami w sposób ciągły⁴.

W roku 2011 ROPS w Krakowie przeprowadził również badanie ankietowe w zakresie współpracy małopolskich ośrodków pomocy społecznej z wolontariuszami. Ankietę przesłano do 182 OPS. W badaniu udział wzięło 88 jednostek, tj. 48,3%. Ponad 73% badanych takiej współpracy nie podejmuje. Tylko 26,1% z badanych ośrodków podejmuje współpracę przy realizacji

² Op. cit

³ Report on Volunteering in the European Union, Study conducted by GHK for the European Commission Submitted February 2010.

⁴ Raport z badań „Potencjał małopolskich organizacji pozarządowych”, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, ROPS w Krakowie 2010.

¹ http://media.ngo.pl/files/media.ngo.pl/public/kryzys_wolontariatu_trwa_wyniki_najnowszych_badan.pdf;
<http://wiadomości.ngo.pl/wiadomości/499773.html>

swoich działań z wolontariuszami. Jednak w większości przypadków jest to współpraca okresowa (12%), okazjonalna i sporadyczna (35%), a jedynie w przypadku blisko 30 % respondentów stała. Najczęściej ośrodki podejmują współpracę z młodzieżą (63 %), następnie z osobami dorosłymi (28%) i osobami starszymi (8%). Zadawalającym jest fakt, że OPS wykazujące współpracę z wolontariuszami nie wskazują problemów z ich pozyskiwaniem i zaangażowaniem w działalność.

Mamy jednak świadomość, że badanie miało charakter fragmentaryczny i nie może posłużyć jako ocena aktualnego stanu wolontariatu w Małopolsce.

Działania ROPS w Krakowie w Roku Wolontariatu

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przygotowując się do organizacji Europejskiego Roku Wolontariatu w Małopolsce, poza wspomnianymi badaniami, określił czynniki ograniczające i wzmacniające rozwój wolontariatu dla Małopolski.

Jako główne czynniki ograniczające rozwój wolontariatu wskazano:

- Brak strategicznych rozwiązań w zakresie wolontariatu – dotyczy to zarówno rozwiązań legislacyjnych, jak i w zakresie podejmowania postaw obywatelskich i uczestniczenia w życiu społecznym. Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie nie wniosła znaczących zmian w zakresie rozwoju wolontariatu w naszym kraju. Obecnie jednak trwają prace na szczeblu centralnym nad modernizacją dotychczasowego podejścia w zakresie polityki rozwoju wolontariatu w Polsce.
- Niski poziom wiedzy o wolontariacie – dotyczy to zarówno całościowej wiedzy o stanie wolontariatu, jak i możliwości prawnych jego wykorzystania oraz ciągłym jeszcze kojarzeniu wolontariatu z pomocą społeczną.
- Brak systemu wsparcia wolontariatu – brak jest wyspecjalizowanych osób świadczących wsparcie specjalistyczne dla zatrudnianych wolontariuszy, co powoduje szybkie wypalenie i brak ciągłości w prowadzonych działaniach. Tylko niespełna 15% badanych OPS w Małopolsce (źródło:ROPS'2011) posiada wyznaczoną osobę koordynatora działań wolontarystycznych w placówce.
- Niski prestiż wolontariuszy – ciągle jeszcze nie w pełni doceniane są korzyści ze współpracy z wolontariuszami, ich potencjał i możliwości. Potwierdziły to zarówno analizy ogólnopolskie, jak i wspomniane powyżej analizy ROPS w Krakowie.

Na tak określone ograniczenia wolontariatu ROPS w Krakowie w planie działań w Europejskim Roku Wolontariatu założył następujące cele:

- Promocja wolontariatu – podjęcie działań promujących współpracę z wolontariuszami i wspieranie realizacji działań publicznych w zakresie pomocy społecznej z wykorzystaniem wolontariatu jest czynnikiem niezwykle istotnym. W tym celu za-

planowano wydanie poradnika pt. „Wolontariat w systemie pomocy społecznej. Jak pozyskać, wspierać i zatrzymać wolontariusza” oraz przystąpiono do organizacji małopolskiego konkursu pt. „Działać, służyć, czerpać radość - rzecz o wolontariacie”.

- Edukacja w zakresie wolontariatu – działalność szkoleniowa jest to jedno z głównych obszarów działalności ROPS. W tym roku zrealizowano szereg szkoleń o tematyce wolontariackiej dla pracowników systemu pomocy społecznej, min. „Wolontariat w pracy socjalnej - możliwości wolontariatu w działaniach ośrodka pomocy społecznej”, „Wolontariat w jednostkach pomocy społecznej”. Zaplanowano również zorganizowanie we współpracy z Uniwersytetem Jana Pawła II oraz Wyższą Szkołą Filozoficzno – Pedagogiczną „Ignatianum” konferencji pt. „Wolontariat wyzwaniem współczesności”, która odbędzie się w dniu 23 listopada 2011 roku, w Wyższej Szkole Filozoficzno - Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie.
- Profesjonalizacja wolontariatu – wzrost poziomu wiedzy i potrzeb w zakresie wolontariatu niewątpliwie wpłyną na świadome i profesjonalne podejście. ROPS w Krakowie planuje zorganizowanie spotkań fokusowych z ekspertami w celu wypracowania rekomendacji rozwoju wolontariatu w województwie małopolskim, min. z wykorzystaniem potencjału osób dorosłych i starszych.
- Rozwijanie systemu wsparcia – wsparcie wolontariusza w świadczeniu swojej pracy jest jednym z głównych czynników powodzenia organizacji wolontariatu w placówkach. Równocześnie z podjęciem decyzji placówki o rozpoczęciu współpracy z wolontariuszami powinno wiązać się wyznaczenie osoby koordynującej takie działania. Aby przygotować koordynatorów do pełnienia swoich funkcji ROPS w Krakowie zorganizował szkolenia w tym zakresie.

Działania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie nie będą jedynymi, a jedynie uzupełniającymi działaniami w obchodach Europejskiego Roku Wolontariatu. Szereg działań zaplanowało Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, jako Krajowy Organ Koordynujący obchody ERW 2011 w Polsce. Mamy nadzieję, że właśnie w Europejskim Roku Wolontariatu na ten obszar możliwości i działalności zwrócą również uwagę jednostki organizacyjne pomocy społecznej na wszystkich szczeblach samorządów. Zachęcamy przy realizacji swoich działań do współpracy i wymiany informacji o dobrych praktykach z naszą placówką. Bardzo chętnie rozpowszechnimy informację o wszystkich podejmowanych działaniach w tym zakresie.

Katarzyna Wojtanowicz

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Jubileusz małopolskiego plebiscytu „Poza stereotypem” - Senior roku

Plebiscyt „Poza Stereotypem” – Senior Roku, już na stałe wpisał się w działalność Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie. Co roku, w ramach Plebiscytu, wybieramy ponadprzeciętne osobowości w wieku 55+, promując tym samym aktywną starość.

Tegoroczny Plebiscyt

W marcu bieżącego roku, po raz piąty ogłoszony został Małopolski Plebiscyt „Poza Stereotypem” - Senior Roku 2010, będący konkursem dedykowanym najbardziej aktywnym i zaangażowanym w różne obszary działalności, małopolskim seniorom. Na przestrzeni czterech minionych lat finalistami konkursu było 25 seniorów, spośród 100 jacy ogółem wzięli udział w tym plebiscycie, z czego 8 osób odebrało główne tytuły zaś 17 kolejnych otrzymało honorowe wyróżnienia. W tym roku kolejni kandydaci i kolejne trudne decyzje przed Kapitułą, w której zasiadają: Pan Wojciech Kozak - Wicemarszałek Województwa Małopolskiego pełniący funkcję przewodniczącego Kapituły oraz członkowie: Pani Katarzyna Wojtanowicz - Dział Polityki Społecznej ROPS w Krakowie, Pani Józefa Szczurek – Żelazko - Przewodnicząca Komisji Polityki Prorodzinnej i Społecznej SWM, Pani Ewa Piłat – Dziennik Polski, Pani Danuta Urbanik – Radio Kraków, Pani Jadwiga Banach - Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Pani Maria Kacprzycka – Prezes „Stowarzyszenia Akademia Pełni Życia” i Pani Aleksandra Bukowska - Stowarzyszenie „Senior na Czasie”. Honorowy patronat nad imprezą objął Marszałek Województwa Małopolskiego - Pan Marek Sowa oraz media: Dziennik Polski i Radio Kraków.

Do Plebiscytu, jak co roku, można było zgłaszać seniorów w wieku min. 55 lat z terenu Województwa Małopolskiego, przede wszystkim osoby aktywne i niesza-blonowe, które pomimo wieku i zakończenia aktywności zawodowej wciąż działają, rozwijają swoje pasje i spełniają marzenia. Osoby, które startowały w konkursie w poprzednich latach i nie otrzymały głównego tytułu, mogły kolejny raz ubiegać się o główną nagrodę.

Zgłoszeń kandydatów mogły dokonywać przede wszystkim: organizacje pozarządowe, podmioty kościelne, jednostki pomocy społecznej, instytucje kultury, administracja publiczna itp. Dopuszczano także zgłaszanie kandydatów przez grupy nieformalne oraz osoby fizyczne. Aby zgłosić kandydata do tytułu Seniora Roku 2010 należało wypełnić Kartę zgłoszenia, Rekomendację i Oświadczenie instytucji zgłaszającej i przesłać je na adres: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, ul. Piastowska 32, 30-070 Kraków, lub dostarczyć je osobiście. Wszystkie dokumenty można było pobrać ze strony www.rops.krakow.pl lub otrzymać je w siedzibie ROPS. Termin składania zgłoszeń upłynął **09 września 2011 r.** Zapraszamy więc do zgłaszania swoich kandydatów do tego zaszczytnego tytułu w kolejnym roku. W dniu 7 października 2011 roku odbędzie się uroczysta gala wręczenia

nagród. W jubileuszowym roku Naszego plebiscytu miejscem uroczystego spotkania będzie Teatr im. J. Słowackiego w Krakowie.

Zeszłoroczni laureaci

W 2010 roku Plebiscyt wygrali bezkonkurencyjnie krakowscy osiemdziesięcio - paroletni wioślarze: **Pani Renata Gostyńska i Pan Zdzisław Adamik.** Pani Renata - Seniorka Roku 2009 to kajakarka i wioślarka startująca w zawodach od końca wojny i zdobywająca nagrody, w tym Mistrzostwo Europy. Przerwała karierę by poświęcić się rodzinie i pracy akademickiej na Politechnice Krakowskiej, gdzie do dzisiaj naucza języka angielskiego emerytowanych wykładowców. Do sportu wróciła dopiero w 2008 roku i od tego czasu zdobywa liczne medale na międzynarodowych zawodach. W 2009 roku przywiozła złoto z Mistrzostw Europy Mastersów w Wiedniu, a w 2010 roku z Monachium cztery kolejne medale. Dodatkowo odebrała medal członka elitarnego Klubu Starego Wiosła, skupiającego wioślarzy, którzy ukończyli 80 rok życia. Oprócz niej jeszcze tylko jedna osoba w Polsce dostąpiła tego zaszczytu, czyli Pan Zdzisław Adamik - Senior Roku 2009. Z wykształcenia architekt, z pasji wioślarz, ciągle aktywny na arenie sportowej. Powrócił do trenowania w 2006 r. by zaprzeczyć stereotypom bierniej starości. Zdobywa medale i tytuły na międzynarodowych zawodach, w 2009 roku zdobył wszystkie możliwe medale, w tym złoty z Panią Renatą Gostyńską na mistrzostwach świata Masters w Wiedniu oraz przywiozł kilka medali z Monachium. Ponadto jest trenerem krakowskiej dwójki wioślarskiej. To za jego namową Pani Renata powróciła do sportu. Oprócz dwóch głównych tytułów, Kapituła przyznała trzy honorowe wyróżnienia: Panu Mieczysławowi Ciąło - Ciąłowiczowi z Krakowa, Pani Halinie Ładoń z Klucz oraz Pani Halinie Sędzielarz z Babc.

Martyna Feliks

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Laureaci Plebiscytu „Poza stereotypem” - Senior Roku 2009, od lewej: Pani. R. Gostyńska, Pani H. Sędzielarz i Pan Z. Adamik, Pani H. Ładoń.

*Nowa inicjatywa
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej
w Krakowie*

Regionalna Platforma Współpracy

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Regionalna Platforma

Współpraca środowiska pomocy i innych
efektywnych metod i narzędzi przeciwdziałania
w województwie

Forma Współpracy

integracji społecznej w wypracowaniu
działania wykluczeniu społecznemu
w województwie małopolskim

Cele Platformy:

- 1) zapewnienie wysokiej jakości usług pomocy i integracji społecznej /m.in. poprzez upowszechnianie i wdrażanie dobrych praktyk/,
- 2) organizowanie środowiska pomocy i integracji społecznej do oferowania pomocy adekwatnej do rozwiązywania potrzeb społecznych Małopolan,
- 3) budowanie, wspieranie i rozwój systemu przepływu informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej,
- 4) promocja działań podejmowanych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej jako dobrych praktyk,
- 5) diagnozowanie potrzeb i analiza świadczonych usług oraz ich adekwatności w obszarze pomocy i integracji społecznej,
- 6) opiniowanie i wypracowywanie rozwiązań dotyczących problemów społecznych w ramach działania Grup tematycznych.

Rada Platformy

1. Przedstawiciele administracji samorządowej szczebla regionalnego:
Wioletta Wilimska – Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie
Alina Paluchowska – Wicedyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie
2. Przedstawiciel administracji rządowej:
Małgorzata Lechowicz – Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego
3. Partner społeczny:
Janusz Olesiński – Dyrektor FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

POWIATOWE CENTRA POMOCY RODZINIE

4. Agnieszka Biela – z-ca Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie
5. Krzysztof Cieżak – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Suchej Beskidzkiej
6. Piotr Gofroń – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Myślenicach
7. Ryszarda Zakrzewska-Zachwieja – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wieliczce

MIEJSKIE OŚRODKI POMOCY NA PRAWACH POWIATU GRODZKIEGO

8. Leszek Bajorek – z-ca Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu
9. Józefa Grodecka – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie
10. Małgorzata Proszowska – Przedstawiciel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnowie

OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ

11. Ewa Gądek – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gromniku
12. Barbara Grabiak – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Podegrodziu
13. Lech Kochański – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Miechowie
14. Sabina Kogut – Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mszanie Dolnej
15. Anna Kwaśniak – Przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borzęcinie
16. Renata Matejko – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętach
17. Wanda Olejniczak – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Makowie Podhalańskim
18. Dorota Pochtowska – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Kalwarii Zebrzydowskiej
19. Jolanta Radecka – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Babicach

Mediacje rówieśnicze

jako metoda wychowawcza w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych

Przekazanie odpowiedzialności młodym ludziom za własne postępowanie zgodne jest z ideą sprawiedliwości naprawczej. Jest ona pojmowana jako proces, w którym wyrządzający krzywdę oraz poszkodowany podejmują świadomy wysiłek zmierzający do zadośćuczynienia i przebaczenia oraz przy wsparciu osób trzecich wspólnie poszukują możliwości rozwiązania problemu¹.

Założenia mediacji rówieśniczych, jako metody rozwiązywania konfliktów, bardzo się w tą ideę wpisuje. Często zdarza się, że strony nie będąc zaangażowane czynnie w poszukiwanie rozwiązań przierzucają odpowiedzialność za rozwiązanie i realizację postanowień na osobę, która rozstrzygała spór. Wychowawca rozwiązując spór pomiędzy wychowankami zdejmując z nich odpowiedzialność za własne zachowanie bo przez tą decyzję nakazuje im jak mają się zachować². Wykorzystując metodę mediacji w procesie wychowania dzieci i młodzieży, nie tylko przekazujemy młodym ludziom odpowiedzialność za rozwiązywanie konfliktów, ale również dajemy im możliwość dokonywania satysfakcjonujących wyborów i samostanowienia. Kształtujemy więc w procesie wychowania osoby odpowiedzialne za własne zachowanie i postępowanie.

Projekt wdrażania mediacji rówieśniczych w placówkach opiekuńczo –wychowawczych, jako metody wychowawczej jest realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie od 2009 roku. Projekt jest autorskim programem pracownika Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, Katarzyny Wojtanowicz – kierownika Działu Polityki Społecznej. Do współrealizacji zaproszono p. Jolantę Krasniewską - doświadczoną pedagogą.

Co to jest mediacja rówieśnicza?

Mediacja jest procesem rozwiązywania sporu lub konfliktu, którego celem jest osiągnięcie porozumienia oraz poprawa relacji przy pomocy mediatora. **Mediator** jest to bezstronna osoba trzecia, która pomaga rozważyć wszelkie możliwe rozwiązania, negocjować je w warunkach

współpracy oraz szukać takiego porozumienia, które będzie satysfakcjonujące dla obydwu stron. Natomiast **mediacja rówieśnicza** jest metodą rozwiązywania konfliktów wśród dzieci i młodzieży na terenie szkoły, placówki opiekuńczo – wychowawczej lub resocjalizacyjnej, w obecności mediatora rówieśnika³.

Zasady stosowane w mediacji

Mediacja jest postępowaniem nieformalnym, a mediator nie jest ani sędzią ani arbitrem. Podstawowymi zasadami mediacji są:

- **Dobrowolność** - do mediacji strony przystępują całkowicie dobrowolnie. Nikt nie może ich do tej decyzji przymusić. Całkowita dobrowolność udziału, wyboru kwestii, które strony podejmą się omawiać oraz rozwiązań, które uzgodnią, wpływa na zwiększenie ich odpowiedzialności za proces mediacji oraz na wywiązanie się z podjętych decyzji. Strony dobrowolnie mogą wybrać również osobę mediatora.
- **Bezstronność mediatora** - mediator nie opowiada się po żadnej ze stron, w równy sposób angażuje się w pomoc obu stronom konfliktu. Nie ocenia ani stron, ani ich zachowań. Nie wskazuje też winnego.
- **Neutralność** - mediator nie podpowiada, ani nie narzuca żadnych rozwiązań. Akceptuje wszystkie, które strony wypracują i postanowią podjąć decyzję o ich wprowadzeniu w życie. Rolą mediatora jest tylko pomoc w rozwiązaniu konfliktu, a nie doradzanie i wskazywanie „dobrych” rozwiązań.
- **Samodzielność w podejmowaniu decyzji** - mediator nie podejmuje za strony konfliktu żadnych decyzji, a jedynie zachęca do przejęcia sprawy w swoje ręce.
- **Poufność** - mediacja jest procesem całkowicie poufnym. Cały jej przebieg oraz treść rozmów nie zostają nikomu ujawnione.

Zadaniem mediatora jest zatem dbałość o to, by wszystkie decyzje podejmowane w toku procesu były oparte na zgodzie samych zainteresowanych oraz ich świadomości, co do dostępnych możliwości postępowania wobec problemu oraz zapewnienie,

¹ A. Lewicka, E. Grudzińska, Mediacja sądowa - alternatywna metoda resocjalizacyjna?, Lublin 2010, s. 58-59

² J. Książek, Mediacja a konferencja naprawcza. Podobieństwa i różnice, Mediator Nr 41 (2/2007), PCM

³ K. Mimić, Mediacje rówieśnicze w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, Problemy Opiekuńczo - Wychowawcze Nr 8/2009

by każda ze stron była traktowana z szacunkiem i życzliwością. Mediator poprzez zarządzanie komunikacją, proponowanie i pilnowanie przestrzegania reguł mediacji, dbałość o porządek omawianych zagadnień, tworzy warunki, w których strony będą mogły przyjrzeć się swojej sytuacji i potrzebom, rozważyć dostępne alternatywy i, przy wykorzystaniu wszelkich informacji potrzebnych do podjęcia decyzji, dokonać ważnych dla siebie wyborów⁴.

Jakie sprawy możemy rozwiązywać w drodze mediacji rówieśniczych?

- przezywanie rówieśników ze względu na ich wygląd, ubranie, pochodzenie czy zachowanie,
- obrażanie członków rodziny rówieśników,
- formy molestowania seksualnego np. wyśmiewanie wyglądu dziewcząt i tego jak się rozwijają, obraźliwe napisy na tablicy czy ścianach, filmowanie i rozpowszechnianie,
- kradzieże i chowanie cudzych przedmiotów,
- wyśmiewanie się np. za błędy popełnione na lekcjach,
- niszczenie mienia,
- odrzucanie tj. niedopuszczanie do zabawy w grupie,
- bójkki, kłótnie i inne nieporozumienia między rówieśnikami.

Założenia projektu

Celem głównym projektu jest wdrożenie metody mediacji rówieśniczej, jako metody wychowawczej w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. W celu jego realizacji założono następujące cele szczegółowe:

- Przejęcie odpowiedzialności wychowanków za własne postępowanie.
- Kształtowanie postaw moralnych.
- Kształtowanie postawy tolerancji.
- Kształtowanie systemu wartości.
- Rozwijanie umiejętności komunikacji.
- Rozwijanie umiejętności rozwiązywania konfliktów.

Realizacja projektu

Realizacja projektu odbywa się dwuetapowo.

I etap

1. Prezentacja metody i założeń projektu „Mediacji rówieśniczych” oraz uzyskanie zgody na jego wprowadzenie od Dyrektora placówki.
2. Prezentacja metody i założeń projektu „Mediacji rówieśniczych” oraz uzyskanie zgody na jego wprowadzenie od Grona Pedagogicznego.
3. Wybór osób odpowiedzialnych za prowadzenie projektu w placówce – opiekunów mediatorów rówieśników.

4. Prezentacja metody i założeń projektu „Mediacji rówieśniczych” wychowankom.
5. Wybór mediatorów rówieśników – osób godnych zaufania, wzorów do naśladowania, pozytywnych autorytetów.
6. Szkolenie dla opiekunów oraz mediatorów rówieśników nt. zasad prowadzenia mediacji, zadań mediatora, technik wykorzystywanych w mediacji - 40 godz. szkoleniowych.

II etap

7. Wprowadzenie metody mediacji rówieśniczych, jako metody wychowawczej w placówce.
8. Superwizja i konsultacja pracy opiekunów oraz mediatorów rówieśników.
9. Szkolenia doskonalące.

Efekty podejmowanych działań

ROPS w Krakowie, jako pierwszy w kraju w takiej formie i taką metodą wspiera merytorycznie kadrę placówek opiekuńczo – wychowawczych. W roku 2009 w projekcie uczestniczyły dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze: z Osiedla Szkolnego oraz ul. Parkowej w Krakowie. W 2010 roku do projektu dołączyło Stowarzyszenie „U Siemachy”, z dwiema grupami usamodzielnienia „Alfa” w Krakowie i „Delta” w Kłaju oraz placówka z ul. Piekarskiej w Krakowie.

Wyniki naszych działań oceniamy bardzo pozytywnie. Nasi mediatorzy, jak wykazali w badaniach ewaluacyjnych nabyli konkretnych umiejętności (w skali od 1 do 5):

- wiedzy na temat mediacji i możliwości ich wykorzystania, śr. 4,54
- umiejętności komunikacji, śr. 4,18
- umiejętności aktywnego słuchania, śr. 3,62
- umiejętności rozwiązywania konfliktów, śr. 4,09.

Mottem przewodnim projektu stały się słowa jednej z mediatorów rówieśniczek:

„Zobacz, zawsze jest racjonalne rozwiązanie, ale nie zawsze potrafisz je dostrzec...”

Iwona Meysztowicz – Dudziak – mediator rówieśnik

Zakończenie I części projektu w placówce przy ul. Piekarskiej

4 A. Gójska, V. Huryn, Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych, Warszawa 2007, s.25

Szkolenie mediatorów w placówce na os. Szkolnym

Wnioski

Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na powodzenie procesu realizacji projektu jest akceptacja złożenia projektu przez **całą kadrę** wychowawczą oraz właściwy wybór kandydatów na mediatorów rówieśników. W naszych placówkach z dużym zaangażowaniem i ciekawością przystępowano do

realizacji projektu. Wybór kandydatów na mediatorów okazał się właściwy. Ważnym elementem realizacji projektu jest efektywność zastosowania mediacji rówieśniczej jako metody wychowawczej w placówce i umiejętność podtrzymania nabytych kompetencji w zakresie rozwiązywania konfliktów. Równie ważne są osobiste korzyści mediatorów, które już okazały się bardzo wymierne i efektywne. Wzrost kompetencji społecznych naszych uczestników niewątpliwie przełoży się na ich funkcjonowanie w placówce, proces usamodzielniania oraz dorosłe życie

W tym roku do projektu dołączą kolejne placówki. Naszym doświadczeniem służymy też placówkom oświatowym, zainteresowanym wdrażaniem mediacji rówieśniczych w szkołach. Wszystkich zainteresowanych projektem zapraszamy do bezpośredniego kontaktu z działem polityki społecznej ROPS w Krakowie.

Katarzyna Wojtanowicz
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej w Krakowie

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. W trosce o jego dobrą przyszłość.

Wczesna interwencja na podstawie działań Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wieliczce.

Wczesne wspomaganie rozwoju jest nowym zadaniem edukacyjnym w polskim systemie oświaty, bardzo ważnym z punktu widzenia rozwoju i potrzeb dziecka niepełnosprawnego, wsparcia jego rodziny, a także zapobiegania ewentualnym przyszłym niepowodzeniom dziecka w nauce szkolnej. Polega na wielospecjalistycznych, kompleksowych i intensywnych działaniach mających na celu stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka niepełnosprawnego.

W Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wieliczce, powołanej do życia przez Starostwo Powiatowe w Wieliczce, w lipcu 2009 r. wczesne wspomaganie rozwoju dziecka wdrożyliśmy jako zadanie niezwykle istotne, ale o wadze równorzędnej z innymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Założyliśmy, że terapią obejmujemy 20 niepełnosprawnych dzieci (w październiku 2009

r. z wnioskiem o objęcie swojego dziecka wczesnym wspomaganie wystąpiło 16 rodzin). Od pierwszych dni funkcjonowania poradni, we współpracy z organem prowadzącym, wyposażaliśmy gabinet, zbudowaliśmy i rozszerzaliśmy zakres kompetencji zespołu terapeutycznego. Równocześnie z tymi przedsięwzięciami wzrastała liczba dzieci, których rodzice dostrzegali we wdrażanej terapii ogromną szansę na ich lepszy rozwój. Po dwóch latach funkcjonowania Poradni liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju wzrosła o 100% w stosunku do pierwotnych założeń. Aktualnie obejmujemy terapią 40 niepełnosprawnych dzieci, co stanowi ok. 1,5% populacji dzieci w wieku niemowlęcym i przedszkolnym, zamieszkałych na terenie powiatu wielickiego.

Dziś, gdy do szkół i placówek wkracza nowa reforma, widzimy jak trafną podjęliśmy decyzję i jak ważne dzieło edukacyjnego wsparcia dzieci rozwijamy. Bowiem dziecko, zapisane do przedszkola zostanie objęte troskliwą opieką wychowawców. W razie potrzeby, po zaobserwowaniu u niego i zdiagnozowaniu indywidualnych problemów, niezwłocznie zostanie opracowany i wdrożony do realizacji in-

dywidualny plan wsparcia jego rozwoju. Natomiast dziecko niepełnosprawne, objęte wczesnym wspomaganie rozwoju ma szansę pójść do przedszkola z już zdiagnozowanymi indywidualnymi potrzebami, z wdrożoną terapią i ze wskazaniem dotyczącymi metod i kierunku dalszego wsparcia. Zaangażowanie i współpraca rodziców niepełnosprawnego dziecka, terapeutów wczesnego wspomaganie rozwoju, wychowawców przedszkola, kontynuacja leczenia to modelowe działanie ku dobrej przyszłości dziecka. Bowiern skupiając się na tym co ważne dziś, nigdy nie wolno zapominać o tym, co ważne będzie w przyszłości. Organizując terapię wczesnego wspomaganie rozwoju dbamy więc o pobudzanie ruchowego, poznawczego, emocjonalnego, społecznego rozwoju dziecka. Działania te są podejmowane od momentu wykrycia niepełnosprawności i są kontynuowane do czasu podjęcia przez dziecko nauki w szkole. W ramach wczesnego wspomaganie świadczymy także pomoc i wsparcie rodzicom w nabywaniu przez nich umiejętności postępowania z dzieckiem w zakresie określonym przez indywidualny program wczesnego wspomaganie.

Prowadzona przez naszą Poradnię bezpośrednia pomoc dziecku niepełnosprawnemu i jego rodzinie przebiega zasadniczo w trzech etapach.

Pierwszy etap pracy to **ocena rozwoju psychoruchowego dziecka**. Etap ten nie dotyczy dzieci, które posiadają opinię psychologiczną lub opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka wydaną przez inną poradnię. Na tym etapie przeprowadzamy wywiad z rodzicami dotyczący przebiegu rozwoju dziecka, stanu zdrowia, jego sytuacji rodzinnej itp., a także wykonujemy badania diagnostyczne. Jeśli zachodzi potrzeba wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka informujemy rodziców o procedurze ubiegania się o wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Gdy rodzice złożą wymagane dokumenty specjaliści diagnozujący dziecko (psycholog, logopeda, pedagog) przygotowują opinię o nim, dla zespołu orzekającego. Na wniosek rodziców, zespół orzekający rozpatruje wniosek i zazwyczaj wydaje opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Na jej podstawie, również na wniosek rodziców, dziecko zostaje zakwalifikowane na terapię prowadzoną przez poradnię.

Drugi etap to **opracowanie programu terapeutycznego dla dziecka oraz prowadzenie zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju**. Zgodnie z rozporządzeniem MEN zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie są prowadzone indywidualnie z dzieckiem i jego rodziną. W przypadku dzieci, które ukończyły 3 rok życia, organizowane są zajęcia grupowe, w których uczestniczy dwójka lub trójka dzieci. Ilość zajęć wynosi, w zależności od potrzeb dziecka, od 4 do 8 godzin miesięcznie. Do zadań zespołu na tym etapie należy: dobranie najkorzystniejszych form

i metod pracy z dzieckiem, ustalenie liczby godzin przeznaczonych na poszczególne zajęcia, ustalenie form pomocy dla rodziny oraz warunków współpracy z rodziną i innymi instytucjami wspierającymi rozwój dziecka. Następnie dla każdego dziecka opracowywany jest Indywidualny Program Terapeutyczny – Edukacyjny. Program ten realizowany jest w trakcie spotkań z dzieckiem.

W zależności od funkcjonowania dziecka mama lub tata są obecni na całym zajęciach lub zapraszani pod ich koniec (w sytuacji, gdy dziecko lepiej pracuje tylko w obecności terapeuty). Wówczas przekazywane są im informacje, dotyczące sposobu wspierania rozwoju i postępowania z dzieckiem w domu. Oprócz wskazówek i zaleceń słownych przekazywanych po każdym zajęciach raz w miesiącu rodzice otrzymują w formie pisemnej zestaw ćwiczeń do wykonywania w domu, dobranych indywidualnie dla ich dziecka. W ramach zajęć prowadzona jest również praca z rodzicami (psychoedukacja, informowanie, pomoc w załatwianiu różnego rodzaju spraw związanych z dzieckiem itp.). Wszystkie zajęcia są dokumentowane.

Trzeci etap to **ewaluacja z przebiegu zajęć** prowadzona, z reguły pod koniec roku szkolnego (w razie potrzeby, w sytuacji wymagającej zmiany). Co najmniej raz do roku prowadzona jest ustrukturyzowana obserwacja dziecka oraz ocena efektów pracy terapeutycznej z dzieckiem i jego rodziną. Powyższe działania służą wyznaczeniu kierunków dalszej pracy, wprowadzeniu ewentualnych zmian w formach i metodach pracy. W poradni zajęcia z dziećmi prowadzi 13 specjalistów: psychologów, pedagogów (w tym pedagogów specjalnych), logopedów oraz rehabilitantów. Zespół spotyka się kilka razy w roku w celu omówienia spraw organizacyjnych dotyczących bieżących zadań, w szczególności tych wykonywanych wspólnie przez członków Zespołu typu: organizacja pracy, przydział dzieciom prowadzących zajęcia, tworzenie i realizowanie programów, omówienie postępów terapeutycznych celem wzajemnego wsparcia i omówienia ewentualnych trudności związanych z prowadzeniem zajęć. W sprawach pilnych dokonujemy indywidualnych konsultacji. Jednym dzieckiem zwykle opiekuje się zespół 2 – 3 specjalistów, którzy ściśle współpracują ze sobą na rzecz rozwoju dziecka.

Spotykając się na co dzień z ogromną potrzebą rozmowy u rodziców, wymiany doświadczeń, podzielenia się trudnościami, ale i radościami, jakie przynoszą kolejne dni utworzyliśmy przy naszej poradni **grupę wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych**.

Spotkania grupy odbywają się raz w miesiącu, są to spotkania otwarte, co oznacza, że można do grupy dołączyć w dowolnym momencie. Celem spotkań jest umożliwienie odciążenia stresów

i napięć dnia codziennego, dzielenie się własnymi doświadczeniami i uczuciami, poradnictwo na temat możliwych form pomocy dziecku, a także wspieranie rodziców w budowaniu prawidłowych relacji ze światem zewnętrznym. Do tej pory na spotkaniach grupy poruszano tematy dotyczące rozwijania umiejętności dostrzegania i nazywania uczuć u siebie i innych osób oraz ich wyrażania, dostrzegania własnych potrzeb i umiejętności zadbania o ich realizowanie.

Potencjalne możliwości niepełnosprawnego dziecka są niewiadomą, pochylamy się nad każdym

z nich, a ich indywidualny problem wyznacza kierunek terapii. Faktem oczywistym jest, że im wcześniej dziecko zostanie objęte wielospecjalistyczną terapią, tym większa będzie szansa jej powodzenia. Specjaliści z Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wieliczce dokładają wszelkich starań, aby tą oczywistą teorię zamienić w dobrą praktykę.

Maria Włodarz

Dyrektor Powiatowej Poradni
Psychologiczno-Pedagogicznej w Wieliczce

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

AKADEMIA ROZWOJU
EKONOMII SPOŁECZNEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Konkurs Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej 2011

Statuetka „Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej”

Małopolska jest wiodącym regionem w rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Świadczy o tym coraz większa liczba firm społecznych, które sprawnie funkcjonują na rynku. Coraz większa liczba podmiotów ekonomii społecznej oraz wewnętrzna konkurencja w tym sektorze wskazują, że nadszedł czas, aby wybrać najlepsze przedsiębiorstwo społeczne w Małopolsce. Dlatego w tym roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie rozpoczyna nową inicjatywę jaką jest konkurs **Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej 2011**. Jego celem jest promocja ekonomii społecznej i małopolskich przedsiębiorstw społecznych. Chcemy wyróżnić i promo-

wać najlepsze małopolskie przedsiębiorstwa społeczne, wskazując i nagradzając te podmioty, które odniosły sukces komercyjny, a jednocześnie w wysokim stopniu realizują swą społeczną misję.

Konkurs realizowany jest na płaszczyźnie Małopolskiego Paktu na rzecz Ekonomii Społecznej w ramach projektu systemowego „Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej - Etap I”, wdrażanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu VII Promocja integracji społecznej, Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej.

Jest to przedsięwzięcie wieloletnie, którego pierwsza edycja odbędzie się w roku 2011.

Kto może wziąć udział w Konkursie?

Polskie firmy społeczne funkcjonują w różnych formach prawnych, stąd uczestnikami konkursu mogą być funkcjonujące na rynku od minimum roku:

- organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą,
- zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej,
- warsztaty terapii zajęciowej,
- spółdzielnie inwalidów i niewidomych,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki kapitałowe, które w umowie, statucie lub akcie założycielskim mają zapis o prowadzeniu

działalności w celach społecznych i przeznaczeniu całego zysku na cele społeczne.

W konkursie chcemy wyróżnić te firmy społeczne, które mają ciekawy pomysł na biznes, są dobrze zarządzane i którym udało się odnieść sukces na otwartym rynku.

Jak wziąć udział w konkursie?

Aplikacje w pierwszej edycji konkursu można było składać od 27 kwietnia do 30 czerwca 2011 r.

Pierwszym etapem oceny aplikacji była weryfikacja formalna, podczas której sprawdzona została kompletność wniosku, jego zgodność z tematyką Konkursu, a przede wszystkim czy podmiot składający aplikację był uprawniony do udziału w Konkursie. Następnie każdą aplikację, która pozytywnie przeszła ocenę formalną, oceniali niezależnie dwóch ekspertów. Oceniali oni przedsiębiorstwo pod kątem osiągniętych zysków, innowacyjności, liczby zatrudnianych pracowników (przede wszystkim z grup zagrożonych wykluczeniem), liczby oferowanych na rynku usług czy produktów. Badana była też sama koncepcja i okoliczności powstania firmy, pomysł na działalność biznesową.

Ocena aplikacji wyłoniła pięciu finalistów, spośród których Kapituła konkursu złożona z przedstawicieli sektora biznesu, a także instytucji i środowisk działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, wybrała zwycięzcę konkursu.

Małopolskiego Lidera Przedsiębiorczości Społecznej poznamy 20 września 2011 roku podczas uroczystej gali, która odbędzie się w Kopalni Soli w Wieliczce.

Zwycięzca oraz wyróżnieni przez Kapitułę Konkursu mogą liczyć na nagrody finansowe i rzeczowe o wartości do kilkunastu tysięcy złotych ufundowane przez Bank Spółdzielczy w Limanowej oraz PwC. Lider przedsiębiorczości społecznej otrzyma też sta-

tuetkę, dyplom oraz prawo posługiwania się tytułem Lidera i logiem konkursu.

Celem konkursu jest także promocja samej idei przedsiębiorczości społecznej, dlatego identyfikację wizualną – logo konkursu oraz statuetki, które otrzymają zwycięzcy zaprojektowało przedsiębiorstwo społeczne z Cieszyna – Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”.

Konkurs objął Patronatem Honorowym: Marek Sowa - Marszałek Województwa Małopolskiego oraz Forum Odpowiedzialnego Biznesu. Patroni medialni to Radio Kraków i Dziennik Polski.

Aktualne informacje na temat przebiegu Konkursu można znaleźć na stronie internetowej www.wortales.rops.krakow.pl/lider oraz u koordynatora Małopolskiego Paktu na rzecz Ekonomii Społecznej, Joanny Sutuły, e-mail: jsutula@rops.krakow.pl, tel. +48 12 426 88 10.

Joanna Sutuła

Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Ekonomia wartości – Cogito w Zielonym Dole

Na przestrzeni ostatnich lat funkcjonuje w Polsce nowy model rozwiązań prawnych pozwalający w sposób skuteczny realizować rehabilitację społeczną i zawodową osób chorujących psychicznie. Istnieją nowe możliwości pomocy dla osób niepełnosprawnych z powodu choroby psychicznej. Można wymienić choć kilka z nich: przedsiębiorstwa społeczne, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, dostępne formy samozatrudnienia, spółdzielnie socjalne, chronione miejsca pracy, zatrudnienie wspomagane, staże zawodowe i wreszcie otwarty rynek pracy. W nich w szczególności są realizowane cele rehabilitacji zawodowej, jakże ważne w procesie zdrowienia osób po kryzysach psychicznych.

W naszym ustawodawstwie dopiero obecnie są podejmowane próby regulacji statusu przedsiębiorstwa społecznego, a utworzenie i prowadzenie takiego przedsiębiorstwa jest możliwe, ale utrudnione. Przede wszystkim dlatego, że ustawodawca dopuszcza co prawda prowadzenie przez organizacje społeczne i samorządy terytorialne działalności odpłatnej, czy szerzej działalności gospodarczej, ale konsekwentnie stara się ją tak ograniczyć, aby nie była w pełni przedsiębiorstwem.

Przedsiębiorstwa społeczne cechuje konieczność bilansowania celów gospodarczych z celami społecznymi:

- wynagrodzenie za pracę jest powiązane ściśle z wkładem pracy,
- wszyscy pracownicy mają zagwarantowany równorzędny status,
- wszyscy pracownicy mają lub mogą mieć wpływ na podejmowanie decyzji na każdym szczeblu prowadzenia i rozwoju firmy,
- firma zabezpiecza możliwość rozwoju kontaktów interpersonalnych,
- zatrudnienie w firmie zalicza się do stażu pracy pracownika,
- istnieje możliwość elastycznego planowania godzin pracy,
- wszystkie stworzone miejsca pracy mają istotne znaczenie dla powodzenia przedsięwzięcia,
- firma gwarantuje możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji.

Ekonomia społeczna jest sektorem gospodarki, w którym organizacje są zorientowane na społeczną użyteczność, a wypracowana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego. Taka ich misja wynika z autonomii zarządzania, demokratycznego decy-

dowania oraz lokalnego zakorzenienia tych struktur. Jednocześnie wymienione czynniki chronią tę misję.

Nadrzędną funkcją ekonomii społecznej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Przyczyną za grupy zagrożone wykluczeniem społecznym podmioty ekonomii społecznej uznają w szczególności: długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, uzależnionych i chorujących psychicznie.

W odróżnieniu od firm komercyjnych, które nastawione są głównie na zysk, przedsiębiorstwo społeczne jest inicjatywą środowiskową ukierunkowaną na cele społeczne. Przedsięwzięciem społecznym może być każda działalność gospodarcza, która za swój główny cel stawia sobie propagowanie ekonomicznej i społecznej integracji osób niepełnosprawnych.

Funkcjonowanie przedsiębiorstw społecznych polega w głównej mierze na świadczeniu różnorodnych usług rehabilitacyjnych i społecznych na rzecz uczestników projektów oraz produkcji i świadczenia usług, których cena nie musi być podyktowana warunkami rynku.

Utworzone przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej w 2007 roku, dzięki wsparciu środków unijnych Europejskiego Funduszu Społecznego Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dwa przedsiębiorstwa społeczne, tj. **Firma Społeczna Catering Cogito** oraz **Firma Społeczna Wypożyczalnia Rowerów Cogito**, w kwietniu 2008 roku, po zakończeniu procesu finansowania projektowego ze środków EFS rozpoczęły samodzielne funkcjonowanie rynkowe. W czerwcu 2007 roku, w trakcie realizacji projektu, Stowarzyszenie (założyciel) tych dwóch firm, za zgodą administratora Krakowskiej Inicjatywy na rzecz Gospodarki Społecznej Cogito – Domu Maklerskiego Penetrator w Krakowie oraz instytucji pośredniczącej w realizacji projektu, jakim była Fundacja Fundusz Współpracy w Warszawie (Krajowa Struktura Wsparcia), dokonało przeniesienia ich do spółki zewnętrznej Laboratorium Cogito Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością – będącej w 100% własnością Stowarzyszenia, aby umożliwić im funkcjonowanie rynkowe. Spółka ma charakter przedsiębiorstwa społecznego, które wszystkie wypracowane zyski przeznacza na działalność statutową założyciela i właściciela, jakim jest w 100% Stowarzyszenie. Dzisiaj w 2011 roku, po blisko trzyletnim okresie samodzielnego funkcjonowania firm (od zakończenia finansowania z projektu EFS), można wysnuć wnioski względem zasadności

podejmowania i tworzenia takich inicjatyw gospodarczo- społecznych. Chociażby podejmując poniżej krótką próbę prezentacji nowej firmy społecznej, jaka została uruchomiona w 2010 roku w ramach struktury Laboratorium Cogito Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Z ogromną przyjemnością przedstawiam Państwu ofertę Ośrodka Recepcyjnego Zielony Dół będącego w zarządzie Firmy Społecznej Laboratorium Cogito Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością.

Walory Ośrodka, jego kameralność i swoisty urok, profesjonalizm obsługi, dyskrecję i gościnność docenił już Steven Spielberg, który wybrał „Zielony Dół” na rezydencję w czasie realizacji filmu „Lista Schindlera”.

Położony na skraju Lasku Wolskiego, na Woli Justowskiej, otoczony 2 ha ogrodu i parku, z dużym słonecznym tarasem, modernizowany w 2010/2011 roku oferuje w umiarkowanych cenach 31 miejsc noclegowych w 11 apartamentach i pokojach z łazienkami, oraz 160 miejsc w salach konferencyjno - balowych. Nasi Goście mogą korzystać z altany w ogrodzie i ogrodzonego, zamykanego parkingu dla kilkudziesięciu samochodów. Sale szkoleniowe wyposażone są w profesjonalny sprzęt niezbędny do pracy.

Uruchomiliśmy w obiekcie profesjonalną kuchnię, w której pod opieką najlepszych Szefów kuchni przyrządzane są wspaniałe posiłki dla naszych Gości. Jesteśmy gotowi przygotować dla Państwa różnego rodzaju imprezy, od ekskluzywnych bankietów, po imprezy plenerowe w ogrodach Ośrodka możliwe dla 300 Gości. Świadczymy usługi w Ośrodku oraz usługi cateringowe w miejscu wskazanym przez Klienta.

Ośrodek recepcyjno-szkoleniowy „Zielony Dół”

Jeżeli poszukują Państwo dla swoich Gości szczególnego, dyskretnego miejsca w Krakowie na czas pracy, szkolenia, zabawy, wypoczynku, nauki, rehabilitacji, miłego spędzania czasu w bardzo dobrej atmosferze – polecamy nasz Ośrodek i serdecznie zapraszamy do zapoznania się z naszą ofertą na stronach www.

Pokoje dla gości

Miniony okres pracy i rozwoju firmy pozwolił na zauważenie wielu zmian w stylu życia pracowników niepełnosprawnych. Osoby, które otrzymały pracę, niechętnie korzystały z urlopów wypoczynkowych w ciągu roku, ich fascynacja posiadaniem zatrudnienia, zbudowaniem aktywnej i wypełnionej struktury dnia zdecydowanie nie zachęcała do ponownego pozostania w warunkach domowych, czyli powrotu do bezczynności. Jednak kilku pracowników podejmowało aktywne organizowanie czasu wolnego w urlopach, wspólne z innymi - wyjazdy wakacyjne, wyjazdy weekendowe. Znacząco poprawiła się ich sytuacja ekonomiczna. Niewiele było też osób, które korzystały z czasowej niezdolności do pracy. Zwykle były to krótkie zwolnienia lekarskie, częściej z powodów chorób somatycznych niż psychicznych. Można było zauważyć też wielką solidarność jaka panuje w zespołach. Zabiegano o powrót i ponowne przyjęcie do zespołu koleżanki po długiej hospitalizacji. Udzielano jej wiele wsparcia prosząc o umożliwienie jej szansy na sprawdzenie się w pracy (w okresie tej absencji zespół osiągnął sporą autonomię w wykonywaniu wielu zadań w obszarze realizacji usług, ten dystans wymagał szybkiego nadrobienia).

Odnosząc się do wymienionych zagadnień z obszaru obserwacji pracowników oraz problemów pracowniczych, jakie im towarzyszyły, należy podkreślić ogromną rolę pracowników pełnosprawnych zatrudnionych w zespołach obu firm.

Poziom zatrudnienia osób pełnosprawnych zaspokajał potrzeby osobowe firm w niewielkim zakresie. Przy podejmowaniu większej ilości zleceń, co jest działaniem koniecznym w sytuacji firmy rynkowej, która musi wypracować środki na własne utrzymanie, ten wymiar nadal okazywał się być niewystarczający. Obecnie, wg stanu na kwiecień 2011 roku, pracownicy zespołu menagersko-rehabilitacyjnego zatrudnieni są w łącznym wymiarze 4,75 etatów, przy 16 etatach beneficjentów. W literaturze przedmiotu ekonomii społecznej wskaźniki zatrudniania osób niepełnosprawnych plasują się na poziomie do 60 % ogółu zatrudnionych. Takie proporcje zdaniem

naukowców i praktyków zapewniają właściwą i płynną pracę tych przedsiębiorstw. W sytuacji prezentowanych firm ten wskaźnik zatrudnienia beneficjentów jest znacznie wyższy, (prawie 80%).

Sale szkoleniowe

Nie bez znaczenia dla funkcjonowania firm społecznych jest profesjonalne przygotowanie pełnosprawnych pracowników. Wymagana jest wiedza nie tylko z obszaru rehabilitacji zawodowej osób chorujących psychicznie, ale także z obszaru świadczonych usług – gastronomii, serwisowania i wypożyczania rowerów, handlu, hotelowej i gastronomicznej obsługi klienta, obsługi szkoleń, marketingu, reklamy, gospodarki rynkowej, nadto ekonomii społecznej.

Pracownicy niepełnosprawni rekrutowani są do firm społecznych głównie przez inne projekty rehabilitacyjne. W ich ramach mają organizowane treningi pracy, wizyty studyjne i staże zawodowe poprzedzające zatrudnienie.

Na podstawie obserwacji i analizy ostatnich lat można wyrazić opinię, że oferowane przez firmy usługi znalazły licznych odbiorców, jednak nie daje to pewnej perspektywy na samodzielne wypracowanie takich zysków, które pozwolą na dalsze autonomiczne ich funkcjonowanie.

Spośród naszych usług największym zainteresowaniem cieszą się usługi hotelowe, gastronomiczne i z zakresu cateringu. Ten rodzaj działalności wymaga dostosowania się do przepisów prawa związanych z prowadzeniem zbiorowego żywienia. Zakończona jest obecnie przebudowa i wyposażenie nowego lokalu gastronomicznego - kuchni, którym Firma Społeczna Laboratorium Cogito dysponuje od maja 2010 roku. W marcu 2011 nowy lokal Firmy został dopuszczony przez służby sanitarne, bhp oraz inspekcję pracy do użytkowania.

Firma Społeczna Catering Cogito po trzech latach działalności ma liczną grupę stałych instytucjonalnych odbiorców usług. Realizujemy usługi nie tylko na terenie Krakowa, ale i w wielu miejscowościach Małopolski. W roku 2010 były realizowane wyjazdy i serwisy z jednym z klientów do kilkunastu

miejsc w makroregionie południowo - wschodnim Polski (Podkarpacie, Lubelskie, Świętokrzyskie i Małopolskie). Obecnie trwa realizacja usług cateringowych we Francji w Lyon – dni promujące współpracę międzynarodową Małopolski. Usługi cateringowe świadczone są w rozmaitych okolicznościach: spotkania szkoleniowe, warsztatowe, konferencyjne, seminaria, spotkania biznesowe, spotkania robocze. Jest coraz większe zainteresowanie klientów usługami podczas uroczystości domowych i rodzinnych: imieniny, chrzciny, komunie, urodziny, wesela. Zamawiane są bardzo różne formy usług – od zimnych przekąsek i lunchów, przerw kawowych do bardzo wyszukanych obiadów lub innych form serwowania posiłków. Wielu klientów oczekuje wyłącznie dostarczenia usługi, natomiast liczna grupa oczekuje obsługi organizowanych imprez – co także Firma zapewnia poprzez dostawę ceramiki i nakryć stołowych. Zamówienie aranżacji stołów stanowi dla pracowników wyzwanie, jest jednak realizowane z największą przyjemnością.

Ważnym elementem w rozwoju przedstawianych Firm jest pozyskiwanie rynku. W tym celu podjęto działania promocyjne oparte na opracowaniu i druku materiałów reklamowych, które następnie były dystrybuowane na terenie miasta przez pracowników Firm, z pomocą wolontariuszy i stażystów. Stworzone zostały strony internetowe, dokonano wpisu do katalogu Panorama Firm, przygotowano zostały reklamy świetlne. Dzięki podejmowanej współpracy z innymi firmami wielokrotnie pojawiała się możliwość korzystania z promocji świadczonych usług za pośrednictwem ich odbiorców, co wpłynęło na znaczne rozbudowanie sieci klientów instytucjonalnych.

Pomimo licznych starań podejmowanych w celu sprzedaży świadczonych usług, nadal istnieje duża potrzeba zdobywania rynku i rozwoju jakości oferty, zwłaszcza w odniesieniu do Ośrodka Recepcyjno-Szkoleniowego Zielony Dół i Wypożyczalni Rowerów Cogito.

Korzystanie ze wsparcia dotacji projektu EFS IW EQUAL zakończyło się w marcu 2008 roku. Od tego czasu koniecznym jest posiadanie stabilnych planów budżetowych, które uwzględniają na bieżąco w bardzo skrupulatny sposób wszystkie przychody i wydatki Firm. Analizowany jest każdy miesiąc, kwartał, a potem każdy rok działalności. Najważniejszym obszarem jest przychód ze sprzedaży usług. Jednak istotnym, także z uwagi na grupę docelową zatrudnionych pracowników – osoby chorujące psychicznie, jest obszar przychodów z dotacji PFRON – SOD. Obecnie wszyscy zatrudnieni pracownicy niepełnosprawni są uprawnieni do otrzymywania takiego dofinansowania (w zróżnicowanym wymiarze).

Warto także zaprezentować system wsparcia dla pracowników niepełnosprawnych z powodu

choroby psychicznej, który w obu prezentowanych Firmach realizowany jest poprzez:

- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, zwłaszcza orzeczeń o niepełnosprawności i niezdolności do pracy w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, wypełnianie dokumentów, edukowanie;
- pomoc socjalną, możliwość korzystania z posiłków pracowniczych, paczki okolicznościowe;
- pomoc terapeutyczną, doraźną w miejscu pracy i ciągłą w ramach systemu, pozyskiwanie dla pracowników specjalistycznej pomocy psychologicznej;
- współpraca z terapeutami indywidualnymi, lekarzami i psychologami;
- ułatwianie pracownikom korzystania z elastycznego czasu pracy podczas opieki nad bliskimi;
- elastyczne godziny pracy dostosowane do indywidualnych możliwości pracowników;
- umożliwianie uczestniczenia w grupach samopomocowych, kilkoro pracowników zaangażowało się w organizację pozarządową prowadzoną przez osoby chorujące psychicznie;
- regularne szkolenia wewnętrzne związane z rozwojem zawodowym pracowników, zwłaszcza obejmujące rehabilitację zawodową i społeczną, logistykę działań firmy, podnoszenie standardu usług, poznawanie i naukę nowych zadań, szkolenia z zakresu prawa pracy;
- profesjonalne szkolenia zewnętrzne, pracownicy podejmowali i kontynuują kursy językowe, florystyczne oraz ikebany, uczestniczyli w przygotowaniu i tworzeniu projektów do pozyskiwania dotacji europejskich.

Stworzenie możliwości zatrudnienia dla osób chorujących psychicznie w warunkach wspieranych lub chronionych jest jednym z elementów przeciwdziałania stygmatyzacji i dyskryminacji. Zapewnia ochronę praw i godności człowieka. Wdrożenie odpowiednich przepisów prawnych umożliwiłoby osobom niepełnosprawnym z powodu choroby psychicznej uczestniczenie w pełni i na równych prawach w życiu społecznym. Ważne jest, aby oferta zatrudnienia skierowana do osób z poważnymi problemami zdrowia psychicznego zapewniła między innymi skuteczny i wielostronny system kształce-

nia zawodowego w sposób, który zapewnia poszanowanie ich osobistych preferencji oraz chroni ich przed lekceważeniem i poniżającym traktowaniem.

Nie bez znaczenia jest fakt, że osoba, która przeżyła głęboki kryzys psychiczny, aby mogła funkcjonować w pełni sprawnie zawodowo, jak i społecznie, musi być objęta stałą opieką terapeutyczną. Firmy społeczne Laboratorium Cogito Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które powstały z inicjatywy Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej są, w opinii pracowników chorujących psychicznie, optymalnym miejscem zatrudnienia dla nich. Miejscem, które daje poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia dla ich problemów zdrowotnych, a to poczucie bezpieczeństwa pozwala na efektywną pracę, która obok wartości materialnych podnoszących statut ekonomiczny osoby niepełnosprawnej, pozwala na odrzucenie przez osoby chorujące psychicznie roli pacjenta i na płynne przejście do roli pracownika, który przestaje być jedynie klientem pomocy społecznej i systemu zabezpieczenia społecznego, a staje się obywatelem w pełni korzystającym z praw i odpowiedzialności za państwo przez płacenie wszelkich zobowiązań publiczno - prawnych dzięki zatrudnieniu.

Teresa Misina

Firma Społeczna Laboratorium Cogito Sp. z o.o.

Dostępny dla gości ogród

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

„Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej - Etap I”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Małopolski Informator Społeczny - internetowa baza instytucji pomocy i integracji społecznej

Z Obserwatorium

Informacja na temat placówek pomocowych w regionie nie była dotychczas łatwo dostępna. Skompletowanie pełnej listy domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo – wychowawczych czy zakładów aktywności zawodowej wymagało sporego nakładu pracy i determinacji ze strony zainteresowanego. Dostępne w Internecie bazy teleadresowe często nie były kompletne i aktualne, a niektóre rejestry po prostu nie istniały. Dziś z pomocą wszystkim zainteresowanym informacją na temat instytucji pomocy i integracji społecznej przychodzi nowa witryna: Małopolski Informator Społeczny (MIS).

Czym jest MIS?

Małopolski Informator Społeczny to kolejna po Internetowym Obserwatorze Statystyk Społecznych witryna przygotowana przez zespół Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej. Podobnie jak jej poprzedniczka dedykowana jest kadrom pomocy i integracji społecznej, działającym na terenie Małopolski. Czym zatem jest MIS? MIS to baza teleadresowa małopolskich instytucji pomocy i integracji społecznej mająca usprawnić identyfikację

i kontakt z tego rodzaju podmiotami w regionie. W założeniu witryna ma także na celu ułatwienie współpracy pomiędzy zgromadzonymi w bazie jednostkami.

Geneza witryny

Bezpośrednią inspiracją dla MIS było przedsięwzięcie podjęte przez pracowników Urzędu Provincji Flandrii Wschodniej w Gandawie – w formie tzw. „Sociale Kaart”. Na podkreślenie zasługuje fakt, że pomysł na witrynę był owocem rozpoczętej w 1994 roku współpracy między Małopolską a wzw Ter Wilgen Kluisbergen (Flandria). Później współpraca z Flamandami kontynuowana była przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. W ramach jednego z jej etapów stworzono komputerową bazę danych. Powstający wówczas Vortal MIS, w ślad za rozwiązaniem flamandzkim, miał zbierać informacje na temat wsparcia oferowanego przez różnego typu placówki pomocowe w regionie.

W 2002 roku do realizacji pomysłu zostali zaproszeni pracownicy socjalni dwóch małopolskich powiatów - dąbrowskiego i drożowickiego, którzy wraz z pracownikami ROPS podjęli się próby dostosowania witryny do potrzeb polskiego odbiorcy. Docelowo Vortal miał stanowić praktyczne narzędzie pracy dla służb społecznych. Z jednej strony, MIS miał być instrumentem, dzięki któremu pracownicy instytucji pomocowych w szybki i prosty sposób mogliby odnaleźć informacje i skrócić drogę dotarcia klienta do wsparcia. Z drugiej strony, baza miała stanowić źródło rzetelnej informacji dla zainteresowanych określoną formą wsparcia.

Kolejny etap pracy nad Vortalem przypadł na okres programowania Funduszy Strukturalnych UE dla Polski. Wtedy też inicjatywę rozbudowy portalu przejął zespół projektu „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej”. Dzięki pozyskanym środkom z UE udało się podnieść poziom użyteczności witryny i wzbogacić jej szatę graficzną.

Baza danych

Wybór jednostek, o których są zgromadzone dane w MIS, dokonany został przede wszystkim w oparciu o definicję jednostek pomocy i integracji społecznej, jaką podaje „Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013”. Dodatkowo w „Informatorze” skompletowano dane o instytucjach rynku pracy i instytucjach oświatowych. Zdecydowano się również na stworzenie zakładki z linkami do zidentyfikowanych internetowych baz danych innych podmiotów powiązanych ze sferą pomocy i integracji społecznej.

Jak to działa?

Witryna MIS została zaprojektowana w przyjazny użytkownikowi sposób. Priorytetem konstruktorów Vortalu, było stworzenie narzędzia intuicyjnego i łatwego w obsłudze. Dzięki takiemu nastawieniu twórców witryny, bazy MIS-u przeszukuje się w niezwykle prosty sposób.

W celu efektywnego wyszukania jednostki należy posłużyć się jedną z trzech metod przeszukiwania zasobów. Informacji o instytucjach pomocy i integracji społecznej można szukać według:

- ✓ podziału terytorialnego - wyszukiwanie danych według siedziby podmiotu (mapa Małopolski);
- ✓ sektorów - wyszukiwanie danych o podmiocie według podziału branżowego (np. jednostki zatrudnienia socjalnego);
- ✓ nazwy - wyszukiwanie danych o podmiocie według jego nazwy (np. Dom dziecka „Moja Rodzina”)

Każda jednostka wprowadzona do bazy MIS posiada kartę opisu. W celu podniesienia czytelności karty, opis podmiotu w MIS został podzielony na cztery części. Pierwsza część to dane teleadresowe. W części tej znajdziemy informację na temat geograficznego i „internetowego” usytuowania placówki. Kompletna informacja z działu pierwszego zawiera również numery telefonów i faksów. Część druga karty zapoznaje odbiorców z godzinami otwarcia placówki, a trzecia z typem jej działalności. Wreszcie

ostatnia część opisu, pozwala zidentyfikować osobę kierującą daną instytucją. Karta zawiera również informację o dacie jej ostatniej aktualizacji.

Warto podkreślić, że konstruktorzy witryny stworzyli także możliwość pobrania do komputera danych o jednostkach i zapisu ich w formacie dogodnym do odczytania. W tym celu należy, wyświetlić listę poszukiwanych placówek i wybrać opcję „pobierz”. Dane eksportują się w formie listy programu Word i Excel.

System aktualizacji

Baza danych MIS skonstruowana została tak, by jej zawartość mogli uzupełniać zarówno użytkownicy witryny, jak i administrator. W celu zapewnienia najwyższej aktualności danych, administrator witryny roześle do wpisanych w bazę podmiotów, widomości e-mailowe z prośbą o weryfikację kart opisu. Co więcej instytucja lub organizacja, której dane zawiera „Informator”, w każdym momencie może dokonać takiej aktualizacji nie czekając na zaproszenie od administratora (opcja „aktualizuj dane”). Do bazy MIS można również dodawać nowe jednostki. W tym celu należy wybrać wariant „DODAJ DO BAZY”. Nowego wpisu może dokonać każdy użytkownik witryny. Zaznaczyć tutaj trzeba, że każda dokonana aktualizacja czy nowy wpis wymaga akceptacji głównego administratora witryny przed uwidocznieniem w sieci.

Nową witrynę można znaleźć bezpośrednio pod adresem:

www.mis.rops.krakow.pl

lub na stronie projektu:

www.politykaspoleczna.obserwatorium.malopolska.pl (zakładka MIS).

Zachęcamy wszystkich do udziału w aktualizacji bazy MIS i korzystania z „Informatora”! Niech nowa witryna stanie się naszym wspólnym dziełem!

Magdalena Zdun

Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

